

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права

До захисту в ЕК допустити
зав. кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права
доктор юридичних наук, професор,
_____Кодинець А.О.
“ ____ ” _____ 2022 року

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

Охорона авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет

Пашинська Вікторія Вікторівна
здобувач другого рівня вищої освіти
ОПП «Інтелектуальна власність»
Спеціальності: 081 «Право»

Науковий керівник:

Остапенко Г.З., кандидат юридичних
наук, доцент, кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права

Рецензент:

Зеров К.О., кандидат юридичних наук,
асистент кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права

ЗМІСТ

Зміст	
МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ	3
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН	4
РЕФЕРАТ	5
АНОТАЦІЯ	6
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	13
1.1 Значення мережі Інтернет на сучасному етапі розвитку суспільних відносин	13
1.2 Огляд наукових досліджень у сфері охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет	24
РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ТА ПРАВА ІНТЕРНЕТ- КОРИСТУВАЧІВ	32
2.1 Об'єкти авторських прав та особливості їх цифрової форми у мережі Інтернет	32
2.2 Права суб'єктів авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет	43
РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ТВОРИ, РОЗМІЩЕНІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	54
3.1 Види порушення авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет ..	54
3.2 Форми та способи захисту авторського права авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет	60
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науковий керівник:

Остапенко Г.З.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

«__»_____2022 року

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

Пашинська В.В. здобувач другого рівня вищої освіти
освітньої програми «Інтелектуальна власність»,
спеціальності «Право»

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

- 1. Тема роботи:** Охорона авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет
- 2. Термін здачі роботи керівнику для підготовки відгуку:** 29.11. 2022 року.
- 3. Робота виконується на базі:** Переддипломної практики в НДІ інтелектуальної власності
- 4. Теоретичне завдання:** науково-теоретичний аналіз охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.
- 5. Практичне завдання:** формулювання рекомендацій з вдосконалення правового регулювання охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.
- 6. Сфера застосування результатів роботи:** наукова діяльність, нормопроектна та правотворча діяльність.
- 7. Завдання вручено студенту:** _____ 2022 року.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науковий керівник:

Остапенко Г.З.,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

«__»_____2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**Пашинська В. В.**освітньої програми «Інтелектуальна власність»,
спеціальності «Право»

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Розробка плану та його погодження	09.08.2022	09.08.2022
2.	Підбір наукової літератури та законодавства за темою дослідження	23.08.2022	23.08.2022
3.	Підготовка першого розділу роботи та здача науковому керівнику на перевірку	30.08.2022	03.09.2022
4.	Підготовка другого та третього розділу роботи та здача науковому керівнику на перевірку	22.09.2022	24.09.2022
5.	Написання вступу, висновків, списку використаних джерел	11.10.2022	11.10.2022
6.	Підготовка реферату, анотації та доповіді	23.10.2022	23.10.2022
7.	Підготовка остаточного варіанту роботи, оформлення і подання роботи на кафедру	29.11.2022	29.11.2022

РЕФЕРАТ

Магістерська робота, 80 с., використано джерел 60.

КЛЮЧОВІ СЛОВА – авторське право, майнові та немайнові права автора об'єкти авторського права, сайт, Інтернет, розповсюдження.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – суспільні відносини, які виникають при охороні авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – охорона авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ – з'ясування сутності охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет та вироблення пропозицій з вдосконалення їх юрисдикційних та неюрисдикційних способів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ – обґрунтовані рекомендації та пропозиції з вдосконалення законодавства щодо охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ – наукова діяльність, нормопроектна та правотворча діяльність.

АНОТАЦІЯ

Пашинська Вікторія Вікторівна Охорона авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет. Магістерська робота. Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Робота присвячена питанням охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет. Наголошено, що Інтернет - це глобальне (позадержавне) інформаційне середовище, у межах якого існує комплекс суспільних відносин, в тому числі пов'язаних з виникненням, зміною та припиненням юридичних фактів, що створює можливість його характеристики як особливого правового середовища. Значна частина суспільних відносин у Інтернеті пов'язана з авторських прав на твори, розміщені у мережі у формі електронної (цифрової) інформації. Підкреслено, що серед найбільш поширених порушень авторських прав у мережі Інтернет, які виступають підставою до захисту таких прав можна виділити порушення майнових та немайнових прав обумовлених протиправним привласненням результатів творчої діяльності (видання їх за власні, або «плагіат») та протиправне (без відповідного ліцензійного договору) використання (як правило з комерційною метою) об'єктів авторського права («інтелектуальне піратство») та його форми камкординг та кардшейрінг.

Зазначено, що юрисдикційна форма захисту авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет полягає в зверненні правовласника із заявою, скаргою чи в іншій формі до компетентного національного державного органу, в тому числі суду, який уповноважений застосувати заходи, спрямовані на припинення та попередження правопорушення, відновлення порушеного права чи компенсацію заподіяної порушенням шкоди з врахуванням вимог колізійних норм міжнародного приватного права. Водночас, неюрисдикційна форма

захисту авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет в першу чергу пов'язана з самозахистом авторських прав.

Ключові слова: Інтернет, авторське право, цифрова форма, твори, захист, самозахист, способи захисту.

ABSTRACT

Pashynska Viktoria Viktorivna Protecting copyrights for creations placed on the Internet. Master's work. Department of Intellectual Authority and Information Law of the Kyiv National Taras Shevchenko University.

The work is devoted to issues of copyright protection for works posted on the Internet. It is emphasized that the Internet is a global (non-state) information environment, within which there is a complex of social relations, including those related to the emergence, change and termination of legal facts, which creates the possibility of its characterization as a special legal environment. A significant part of social relations on the Internet is related to the copyright of works placed on the network in the form of electronic (digital) information. It is emphasized that among the most common violations of copyright on the Internet, which serve as a basis for the protection of such rights, it is possible to single out violations of property and non-property rights due to the illegal appropriation of the results of creative activity (passing them off as one's own, or "plagiarism") and illegal (without a corresponding license contract) use (usually for commercial purposes) of copyrighted objects ("intellectual piracy") and its forms of camcording and cardsharing.

It is noted that the jurisdictional form of copyright protection for works posted on the Internet consists in the application of the right holder with a statement, complaint or in another form to the competent national state body, including the court, which is authorized to apply measures aimed at stopping and preventing the infringement, restoration of the violated right or compensation for the damage caused by the violation, taking into account the requirements of conflict of laws norms of private international law. At the same time, the non-jurisdictional form of copyright

protection for works posted on the Internet is primarily related to self-protection of copyright.

Key words: Internet, copyright, digital form, create, defender, self-defender, ways to defend.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні важко знайти сферу людської діяльності, яку не торкнулася б поява глобальних телекомунікаційних систем. Найпоширеніша з них – мережа Інтернет. Поява нової сфери інформаційного обміну відкрило нові перспективи для використання результатів людської думки та обміну ідеями, дало можливість кожному довести свої твори до інших людей та, у свою чергу, отримати доступ до результатів творчої діяльності практично всього людства.

Віртуальна реальність сформувала нові умови життя суспільства і продовжує диктувати свої правила користувачам Інтернету, який вже став глобальним соціальним явищем. Не менш швидко крокує і розвиток систем «штучного інтелекту», який все більше виходить у практичну площину з футуристичного виміру.

Аналіз чинного законодавства в галузі авторського права та суміжних прав показує його обмеженість у питанні регулювання та захисту цих прав у мережі Інтернет. У зв'язку з можливістю практично «анонімного» доступу до Інтернету, складно встановити особистість порушника авторських прав, який помістив твір у мережі, а також притягти його до відповідальності та довести факт порушення авторських прав.

Розвиток мережі Інтернет як глобального інструменту для поширення літературних творів, музики, відео та здійснення інших суспільних, соціальних та економічних трансакцій відбувається настільки швидко, що законодавець не має можливості об'єктивно та оперативно реагувати на ті зміни в суспільстві, які пов'язані з появою нової віртуальної реальності та нового прояву правової дійсності – цифрових прав.

У той же час це висуває серйозні виклики перед правовою наукою та практикою. Будь-яке використання об'єктів авторських прав в Інтернеті торкається інтересів різних учасників, а право по можливості має збалансувати

інтереси всіх цих сторін при використанні об'єктів у новому «цифровому» середовищі.

Безперечний факт, що в Інтернеті можна завантажити практично все: музику, фільми, ігри, програми та інше. Значна кількість об'єктів авторських прав розміщена у Інтернеті з можливістю відкритого доступу та безоплатного скачування, інші, навпаки передбачають отримання дозволу правоволодільця або внесення певної плати. Водночас, існує безліч хитрощів та способів неправомірного обходу заборон скачування. Таким чином завдається правоволодільці несуть значні матеріальні втрати. Відповідно, надійна охорона авторських прав у мережі Інтернет одна із важливих умов соціального розвитку та забезпечення авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

Вибір теми цього дослідження обумовлений тією роллю, яку авторське право грає у сучасній соціально-економічній системі, і проблемами і протиріччями, що виникають у зв'язку із захистом авторських прав у мережі Інтернет.

Становлення Інтернету як загальнодоступної телекомунікаційної мережі, і навіть розвиток Інтернет створило правові проблеми, рівень яких пропорційний ступеню його поширення. Сукупність форм освоєння елементів правової культури відбувається під впливом різних джерел інформації, в тому числі й Інтернет, під яким розуміється технологічна система (мережа електров'язку) загального користування, призначена для обміну відомостями про навколишній світ, його об'єкти, процеси та явища, об'єктивовані у формі, що дозволяє провести їхню безпосередню обробку за допомогою допоміжних технічних засобів. Іншими словами, Інтернет є телекомунікаційною мережею загального користування.

Питанням дослідження Інтернету з позицій права займалися такі науковці як: Г.О.Андрощук, Р. Є. Еннан, С.О. Ємельянчик, Є. П. Литвинов, Ю. В. Янчук, О. Ю. Битяк, О.А. Присяжнюк, Підопригора О.А., Т.А. Терехова, О.А. Баранов, В.Б. Наумов, Д.В. Грибанов, Ю.Є. Булатецький, М. В. Якушев, А.Б. Венгерова, А.К. Жарова, В.А. Копилова та М.М. Розолов, І.В. Жилінкова, Г.С. Усеїнова,

З.О Кукіна, О.І. Карпенко. Питання відносин у мережі Інтернет та їх види, правової природи Інтернету безперечно потребують широкого обговорення серед юристів-практиків та теоретиків.

Однак на сьогодні потребують узагальнення запропоновані ними наукові підходи до нормативно-правових та теоретико-доктринальних підходів охорони авторських прав у мережі Інтернет. Це становить мету нашого дослідження.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають при охороні авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

Предмет дослідження – становлять нормативно-правові акти, міжнародні та національні, судова практика, доктринальні підходи, наукові положення щодо охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

Метою і задачами дослідження – з'ясування сутності охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет та вироблення пропозицій з вдосконалення їх юрисдикційних та неюрисдикційних способів. Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних завдань дослідження:

- окреслити значення мережі Інтернет на сучасному етапі розвитку суспільних відносин;
- проаналізувати наукові дослідження у сфері охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет;
- розкрити об'єкти авторських прав на твори та особливості їх розміщення у мережі Інтернет;
- окреслити права суб'єктів авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет;
- визначити види порушення авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет;
- запропонувати способи захисту авторського права авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

Методологічну основу дослідження складають такі методи наукового пізнання, як діалектичний, формально-юридичний, логічний, компаративіський.

Магістерське дослідження, а також використані у ньому наукові методи пізнання ґрунтуються на діалектичному сприйнятті правової дійсності. Достовірність результатів дослідження забезпечується методологічним плюралізмом.

Зроблені висновки і пропозиції ґрунтуються на вимогах формальної логіки з урахуванням визначеності, несуперечності, послідовності та обґрунтованості у рамках понятійного апарату правової науки.

За допомогою логіко-семантичного методу сформульовано та поглиблено понятійний апарат, використовуваний у дослідженні. Метод аналізу використано у підрозділі 1.1 та 2.1 магістерської роботи. Компаративіський метод використано при аналізі практику охорони авторських прав в інших країнах. Метод моделювання та метафізичний метод дали можливість запропонувати нові правові конструкції, що стосуються правового регулювання способи захисту авторського права авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет (підрозділ 3.2).

У процесі виконання роботи здійснено аналіз наукової літератури та нормативних актів, які відносяться до теми дослідження, що дозволяє говорити про його об'єктивність і обґрунтованість.

Нормативно-правовою та емпіричною базою дослідження стали Конституція України, Цивільний кодекс України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти та судова практика.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали роботи здатні сприяти подальшій розробці загальнотеоретичних та прикладних (правозастосовних) аспектів вдосконаленню законодавства у частині регулювання авторських прав інтернет-користувачів. Вони можуть бути корисними для студентів при вивченні курсу права інтелектуальної власності.

Структура та обсяг зумовлені метою і завданнями магістерського дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів,

висновків, списку використаних джерел (всього 68 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1.1 Значення мережі Інтернет на сучасному етапі розвитку суспільних відносин

Характерною рисою нашого часу є перехід людства від техногенної (індустріальної) цивілізації до цивілізації антропогенної (інформаційної). Стратегічною метою цього дуже складного процесу виступає прагнення більшості країн світу до розв'язання суперечностей і проблем індустріального суспільства. Тому усі широкомасштабні зміни, які на сьогоднішній день можна спостерігати у світовому співтоваристві, визначаються розбудовою інформаційного суспільства.

У сучасному світі, що глобалізується, безперечний пріоритет мають саме інформаційно-комунікаційні технології, які базуються на обміні знаннями та інформацією. Внаслідок підвищення соціальної ролі інформації та розвитку глобальних мереж виникають процеси трансформації багатьох сфер життєдіяльності людини, з'являються нові види суспільних відносин, що знаходять місце в інформаційній сфері¹.

У цьому контексті, цікавою є точка зору вітчизняного науковця В.М. Горового який доходить висновку, що інформаційна база є однією з найважливіших ознак існування і розвитку всякої людської спільності як відносно самостійної, сталої складової в загальносуспільному процесі; вона містить обсяги інформації, необхідні для існування даної спільності, її самоідентифікації і розвитку в соціальному середовищі. При цьому, соціальна інформаційна база створюється разом із становленням даної людської

¹ Янчук Ю. В. Інформаційні відносини в мережі Інтернет: теоретико-правовий аспект *Науковий фаховий журнал «Право і суспільство»*. № 5 частина 2. 2017. URL: http://pravoisusplstvo.org.ua/archive/2017/5_2017/part_2/35.pdf.

спільності шляхом відбору необхідної інформації з більш загальних, включаючи загальносуспільну, інформаційних баз. У наш час найбільш загальні інформаційні бази пов'язані з ресурсами глобального інформаційного простору, інформаційними ресурсами Інтернету².

Сьогодні доцільно вести мову про те, що важливим засобом на шляху до створення інформаційного суспільства виступає Інтернет. Використання передових інформаційно-комунікаційних технологій та усіх досягнень науково-технічного прогресу надало людям величезні можливості для спілкування. І ні для кого не буде новиною, що нині присутні технології, за допомогою яких можливо за кілька секунд зв'язатись з людиною, яка знаходиться по іншу сторону світу.

Саме тому на сьогоднішній день вже неможливо уявити світ без постійного інформаційного обміну та розвитку інформаційних систем, в тому числі для потреб користувачів мережі Інтернет. Доступ кожного громадянина до Всесвітньої мережі є однією із важливих ознак розвитку будь-якої країни у світі. Відповідно і кількість користувачів мережею Інтернет з кожним днем зростає. Так щороку до «Всесвітньої павутини» підключається все більше коло нових інтернет-користувачів. Узагальнюючи вищесказане ми можемо стверджувати, що сьогодні ми усі є частинкою нової інформаційної ери, у якій глобальна мережа Інтернет з кожним днем відіграє все більшу роль.

Якщо звернутись до історії, то потрібно зазначити, що батьківщиною Інтернету безперечно є Сполучені Штати Америки³. Агентством DARPA було запропоновано розробити комп'ютерну мережу для цієї цілі. Сама розробка була доручена Університетам штатів Юта і Каліфорнія, Стенфордському дослідному центрові та Каліфорнійському університету. Дана мережа отримала назву Advanced Research Projects Agency Network, ARPANET (Мережа Агентства передових досліджень).

² Горючий В.М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. К.: НБУВ, 2005. 300 с.

³ Історія виникнення Інтернету URL: <http://buklib.net/books/23144/>.

В 1993 році з'явився знаменитий веб-браузер (з англ. web-browser) NCSA Mosaic. Мережа Інтернет ставала все більше популярною. Маршрутизацією всього трафіку Інтернету з 1995 року почали займатись мережеві провайдери (або постачальники послуг). Було створено Консорціум Всесвітньої павутини (з англ. WWW Consortium). Вже з 1996 року Всесвітнє павутиння майже цілком підмінило собою поняття «Інтернет».

Саме завдяки відсутності єдиного керівного центру, а також завдяки відкритості технічних стандартів Інтернету, що автоматично робило мережі незалежними від уряду чи бізнесу, об'єднання виглядало надзвичайно привабливим.

Узагальнюючи питання історичного становлення мережі Інтернет, ми можемо звернутися до чотирьох історичних етапів, а саме:

1. З середини 60-х до 1973 рр. - етап становлення Інтернету на території США (використання у військових цілях, а також для обміну науково-технічною інформацією).

2. 1973-1983 рр. - етап переорієнтації використання мережі в мирних цілях (перше міжнародне підключення в 1973 р, підключення до ARPANET мережі CSNET).

3. 1983-1986 рр. - етап об'єднання розрізнених мереж в єдину глобальну мережу (завершився з ініціативи Національного наукового центру США об'єднанням мережі ARPANET і NSFNET - мережі, що з'єднувала шість наукових центрів США).

4. З 1986 р по справжній момент - етап багатофункціонального розвитку.

Проте, сьогодні ми можемо доповнити цей перелік ще одним новітнім етапом – етапом комерціалізації Інтернету. Останній відкрив можливість підключення до глобальної мережі не тільки наукових центрів і державних установ США та інших країн, а й усіх інших організацій і приватних осіб. Умовної точкою відліку даного етапу можна вважати 1989 рік, коли було дозволено перше підключення до Інтернету комерційній організації.

Узагальнюючи вищесказане можна стверджувати, що мережа Інтернет - це всесвітня мережа, яка колись виникла як засіб зв'язку для певного вузького кола осіб (вкінці 60-х ХХ століття основними користувачами мережі були лише службовці Міністерства оборони США), які мали за мету використовувати мережу для забезпечення надійної взаємодії комп'ютерів службовців у випадку війни. Пізніше з плином часу та розвитком технологій ця мережа стала масовим явищем та суспільним здобутком ХХ століття.

Необхідно зазначити, що у наш час Інтернет став доступним не лише через комп'ютерні мережі, але й через супутники зв'язку, радіосигнали, телефонні лінії, кабельне телебачення, електропроводи тощо. Так з часом Всесвітня мережа стала обов'язковою частиною життя у розвинутих країнах, та країнах, котрі розвиваються. Це дозволяє нам розглядати її як якісно нове явище, однак з новими правилами взаємодії.

Нам сьогодні стає зрозумілим, що Інтернет є певним віртуальним та інформаційним простором, який є всесвітньо загальним для доступу і певним чином має глобальний міжнародний характер. Однак, мережу Інтернет визначають по-різному, а саме: «інформаційна мережа», «телекомунікаційна мережа», «комп'ютерна мережа», «мережа мереж», «Всесвітнє павутиння» та вживають до неї такі терміни й поняття як: «інформаційний простір», «віртуальний простір», «віртуальність», «віртуальне середовище», «кіберпростір», «кіберсередовище»⁴. На наш погляд найбільш доцільно говорити про Інтернет, як про «інформаційну мережу». Досить високий рівень розробки проблематики технічних характеристик Інтернету не виключає, а навпаки, актуалізує юридичне осмислення цього феномену⁵.

У цьому контексті І.В. Жилінкова говорить, що виникнувши як суто технічний засіб передачі інформації «Інтернет» перетворився в соціальне

⁴ Еннан Р. Є. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* URL: <http://aphd.ua/publication-173/>.

⁵ Ємельянчик С. О. Договірне регулювання надання послуг доступу в Інтернет: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Х., 2013. 22 с.

явище, що звертає на себе увагу фахівців різних наук, у тому числі і юриспруденції⁶.

Як зазначає О.А. Присяжнюк, вплив Інтернету та інформаційних технологій на суспільне життя настільки значний, що вони сьогодні вже ставлять під питання існування національних кордонів, які вони ігнорують, та національного права, якому вони кидають виклик. Інформаційні потоки вже безперешкодно долають державні кордони, вільно циркулюють в інформаційному просторі, що значно розширився за рахунок еволюції обчислювальної й інформаційної техніки⁷. Це ще один аргумент, який підкреслює думку про те, що для Всесвітнього павутиння немає жодних меж та кордонів.

Інтернет – це просторово-розподілена глобальна мережа комп'ютерних технологій та інфраструктури користувачів, що дозволяють надати послуги з обігу інформації з метою задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, органів влади та інших суб'єктів в інформації, забезпечення їх контактів у режимі реального часу, функціонування якої регулюється технічними стандартами, а також нормами міжнародного та національного права, що орієнтовані на захист прав людини, забезпечення безпеки та суспільства в цілому у процесі використання та розвитку потенціалу цієї мережі.

З правових позицій безумовно, до Інтернету найбільше підходить поняття *міжнародної території*, тобто простору, на який не поширюється суверенітет якоїсь держави. Міжнародна територія перебуває в загальному користуванні всього людства, усіх держав (*res communis*). Така особливість Інтернету призводить до значних складнощів, як при застосуванні існуючого законодавства з охорони інтелектуальної власності до «мережевих» відносин, так і при розробці спеціального правового регулювання з відповідних питань.

⁶ Жилінкова І.В. Правове регулювання інтернет-відносин. *Право України*. 2003. № 5.

⁷ Присяжнюк О. А. До питання про необхідність правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням всесвітньої комп'ютерної мережі "Інтернет". *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 30. С. 142-146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2005_30_28.» 2005.

Поява мережі Інтернет виявилася революційною подією для світового інформаційного та культурного обміну. Важлива риса мережі Інтернет - відсутність визначення кордонів юрисдикцій суб'єктів міжнародних відносин (держав). У Інтернеті можливий вільний обмін інформацією між громадянами різних країн, розміщення творів науки; літератури та мистецтва, з якими потенційно може ознайомитись найширша аудиторія. Водночас, формально, більшість інформації, розміщеної у мережі Інтернет, охороняється авторським правом і суміжними правами.

Як зазначає В.М. Брижко, Інтернет створювався як мережа для вільного поширення й одержання корисних для суспільства даних з урахуванням норм права та морально-етичних принципів, що забезпечують соціальну справедливість та рух у напрямі до свободи⁸.

А. В. Пазюк наголошує на необхідності визначення терміну «Інтернет» в міжнародному праві та важливості закріплення сутнісних характеристик Інтернету на міжнародному рівні⁹. Вона запропонувала визначити Інтернет як «комплексний предмет правового регулювання, що поєднує різноманітні суспільні відносини в єдиній соціально-технічній системі, створеної в процесі розвитку глобальної комп'ютерної мережі і призначеної для здійснення масової інформації та комунікації».

К.С. Шахбазян визначає поняття Інтернету, як міжнародну телекомунікаційну мережу загального користування, призначену для обміну повідомленнями (даними), які зчитуються машиною та представлені у вигляді, зрозумілому для людини¹⁰.

К.В. Єфремова визначає Інтернет, як глобальний інформаційний простір, який не визнає державних кордонів, що є унікальним за своїми можливостями засобом доступу до інформації стосовно будь-яких видів діяльності чи інтересів

⁸ Е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право: [монографія] / [за ред. М. Я. Швеця]. К.: НДЦП АПрН України, 2007. С. 233.

⁹ Пазюк А. В. К вопросу о необходимости определения термина «Интернет» в международном праве. *Legea si Viata (Закон и Жизнь)*. 2014. № 1/3 С.108-112.

¹⁰ Шахбазян К.С. Міжнародно-правові основи регулювання відносин в мережі інтернет: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2009. С.17.

людини, а також виступає об'єктом розробки й застосування новітніх програмних та інструментальних технологій, що робить його сферою бурхливого розвитку в майбутньому¹¹.

Зазвичай Інтернет розглядається як суто технічний засіб, певна сукупність технічних стандартів і домовленостей, яка дає змогу підтримувати зв'язок між різними комп'ютерними мережами у світі¹².

Однак, такий підхід не задовольняє юристів-практиків насамперед тому, що таке визначення базується на не юридичній термінології і таким чином не може включатися до існуючих юридичних конструкцій, застосовуватися у юридичній теорії та практиці. Переважання технічної сторони Інтернету не повинно заважати юридичному розумінню цього явища. Тому необхідно вийти за межі таких категорій як «глобальний адресний простір», «технічні стандарти», «Інтернет-протоколи», «мережі електрозв'язку» і побудувати юридичну конструкцію Інтернету.

Як зазначає І. В. Жилінкова у спеціальній літературі вже пропонуються такі підходи, які використовують традиційні для юридичної науки категорії. Саме тому для мережі Інтернет властиві ті самі принципові підходи до регулювання суспільних відносин, що відображені у міжнародних документах та національному законодавстві. Так, наприклад, Україна серед іншого ратифікувала такі конвенції: Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів – *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works* (від 24 липня 1971 р.); Мадридську угоду про міжнародну реєстрацію знаків – *The Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks* (від 14 квітня 1891 р.); Всесвітню конвенцію про авторське право – *The Universal Copyright Convention* (від 06 вересня 1952 р.). Конвенцію про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм (Женевська конвенція) – *Convention for the Protection of Producers of Phonograms*

¹¹ Єфремова К.В. До перспектив правового регулювання інтернет-правовідносин: господарсько-правовий аспект. *Право та інноваційне суспільство*. 2014. № 1. С. 7.

¹² Ємельянчик С. О. Договірне регулювання надання послуг доступу в Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Х., 2013. 22с.

Against Unauthorized Duplication of Their Phonograms (Geneva Convention) (від 29 жовтня 1971 р.) Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (від 20 грудня 1996 р.). Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми – The World Intellectual Property Organization Copyright Treaty. The World Intellectual Property Organization Performances and Phonograms Treaty (від 20 грудня 1996 р.).

На рівні національного законодавства також закріплено важливий принцип, який повною мірою відповідає міжнародно-правовим угодам та відповідає «ідеології» сучасного Інтернету, як інформаційного простору. Мова йде про те, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ у ч. 2 ст. 11 встановлює, що «авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей»¹³. Для виникнення та здійснення авторського права не потрібно реєстрації твору, іншого спеціального оформлення твору чи дотримання будь-яких формальностей¹⁴, а ст. 50 говорить про відповідальність за «піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав» -тобто опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг, а також Інтернет-піратство, тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються порушенням авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет¹⁵.

¹³ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

¹⁴ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

¹⁵ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

Зауважимо, що у Інтернет будь-яка інформація може поширюватися тільки в цифровій формі, оскільки тільки так вона доступна для обробки передачі за допомогою ЕОМ. Тобто така інформація є електронною (цифровою).

Наприклад, текст може бути збережений у цифрових форматах "txt", "doc", "htm" та ін., музичні файли, як правило, записуються у форматах "mp3", "wma", "wav" та ін. у форматах "jpg", "bmp", "tiff", також широко використовується змішаний формат для тексту та зображень "pdf", для відеозображення використовують формати "avi", "mpeg" і т.д.

Зазначені формати подання інформації наділені особливостями, що мають принципове значення для охорони авторських і суміжних прав. По-перше, інформація може відтворюватися необмежену кількість разів без погіршення якості, у тому числі якщо для відтворення використовується не оригінал, а копія з оригіналу або копія з копії (якість аналогового запису в такій ситуації значно погіршується). По-друге, цифрові формати дозволяють суттєво зменшувати обсяг, займаний інформацією, при цьому рівень втрат якості та зменшення обсягу залишається прийнятним.

Особливо яскраво це проявляється при стисканні звукових файлів у форматі відеофайлів «avi» та «mpeg». Це дозволяє здійснювати передачу самих різноманітних творів, включаючи звуко- і відеозаписи, оскільки обсяг інформації у разі використання аналогової і цифрової копій однієї й тієї ж об'єкта не можна порівняти.

Саме тому Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ використовує таку категорію як «електронна (цифрова) інформація» - тобто аудіовізуальні твори, музичні твори (з текстом або без тексту), комп'ютерні програми, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення, що знаходяться в електронній (цифровій) формі, придатній для зчитування і відтворення комп'ютером, які можуть існувати і (або) зберігатися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів

тощо у мережі Інтернет, а також програми (передачі) організацій мовлення, що ретранслюються з використанням мережі Інтернет¹⁶.

Не менше значення використання мережі Інтернет має і для підприємців по всьому світу, які отримали можливість просто та дешево рекламувати свої товари та послуги за кордоном, інформувати про них найширшу громадськість (витрачаючи на це мінімум сил, коштів та часу) та підтримувати тісний та оперативний зв'язок із споживачами (електронна комерція). Крім того, безліч товарів можуть продаватися безпосередньо через Інтернет. Це насамперед програмне забезпечення для комп'ютерів, бази даних, твори літератури, науки і мистецтва, виражені в цифровій формі, іншими словами, об'єкти, що охороняються авторським правом та суміжними правами.

Інтернет може використовуватися і для надання послуг, наприклад, послуг з обслуговування встановленого на персональних комп'ютерах та серверах програмного забезпечення у віддаленому режимі, консультаційних послуг, інших послуг інформаційного характеру, і, звичайно ж, послуг, безпосередньо пов'язаних із самим функціонуванням та використанням мережі Інтернет. При наданні таких послуг так чи інакше торкаються прав на об'єкти інтелектуальної власності. Наприклад, авторським правом може охоронятися інформація, надана внаслідок надання інформаційних послуг; зміни, що вносяться до комп'ютерної програми у віддаленому режимі, і т.д.

Пошук у Інтернеті, передача інформації та ознайомлення користувачів з розміщеними в Інтернеті об'єктами авторських та суміжних прав також безпосередньо торкаються права на відповідні об'єкти.

В Інтернеті, так само, як і поза нього, підприємці користуються засобами індивідуалізації своїх товарів, робіт та послуг - товарними знаками та знаками обслуговування, найменуваннями місць походження товарів та фірмовими найменуваннями (для стислості щодо засобів індивідуалізації буде також використовуватися синонім «знаки»). З'явилося й принципово новий засіб

¹⁶ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-XII.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

індивідуалізації - доменне найменування (адреса в мережі Інтернет), що призводить до конфліктів між правами на традиційні засоби індивідуалізації та правами на доменні імена.

Із вищесказаного робимо висновок, що Інтернет - це величезна мережа, що безперервно розвивається людьми, які користуються її послугами. Інтернет володіє унікальною світоглядною властивістю: це глобальне загальнодоступне середовище, інтелектуальної і культурної взаємодії людства. От чому ступінь розвитку Інтернет у державі на сьогоднішній день є критерієм розвитку демократії.

На сьогодні ж можна констатувати, що Інтернет являє собою яскравий приклад того, наскільки вдало й ефективно може розбудовуватися надзвичайно складна технічна система фактично за відсутності формального правового регулювання¹⁷.

Таким чином, враховуючи різноманіття висвітлених позицій ми можемо запропонувати власне бачення поняття Інтернету, як сучасного правового явища. Інтернет - це глобальне (позадержавне) інформаційне середовище, у межах якого існує комплекс суспільних відносин, в тому числі пов'язаних з виникненням, зміною та припиненням юридичних фактів, що створює можливість його характеристики як особливого правового середовища. Значна частина суспільних відносин у Інтернеті пов'язана з авторських прав на твори, розміщені у мережі у формі електронної (цифрової) інформації.

¹⁷ Карпенко О. І. Інтернет-послуга як об'єкт цивільно-правових відносин : дис. канд. юр. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 207 с.

1.2 Огляд наукових досліджень у сфері охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет

Наукові дослідження у сфері охорони авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет відзначаються своєю різноплановістю, залежно від погляду авторів щодо доступу до інформації в Інтернеті серед інтернет-користувачів.

Однією з правових проблем врегулювання сфери Інтернету є питання захисту авторських прав, оскільки поведінка користувачів у мережі нерідко торкається прав авторів та їх правонаступників.

Такі щоденні дії, як перегляд веб-сторінок, збереження їх вміст у пам'яті комп'ютера, копіювання текстів, зображень, звукових сигналів, ознайомлення із необмеженого кола користувачів, відбуваються у межах охорони авторського права. Захист авторських прав в Інтернеті за допомогою сучасних комп'ютерних технологій залежить насамперед від того, наскільки вірно та професійно використовуються їхні можливості.

Таким чином, в умовах сучасних ринкових відносин, коли інформація стає все більш вагомим об'єктом цивільного обороту, актуальність детального розгляду всіх проблем, пов'язаних з охороною всього, що розміщено в інтернеті, очевидна.

Так, проблеми авторських прав порушуються в працях: О. Пастухов «Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет (2002)¹⁸, С. Дзіс «Проблеми авторського права в сфері новітніх комп'ютерних технологій (2004)¹⁹, І. Ващинець «Цивільно-правова охорона

¹⁸ Пастухов О. М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2002.

¹⁹ Дзіс С. А. Проблеми авторського права в сфері новітніх комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ. нац. ун-тім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2004.

авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій» (2006)²⁰, В. Дмитришин «Набуття та передання авторських прав на комп'ютерні програми» (2008)²¹, С. Петренко «Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку» (2010)^{22,23}.

Наприклад, у дослідженні О. Пастухова визначено, які з матеріалів, доступних в Інтернеті, підлягають охороні за авторським правом. Розглядаються особливості правової охорони окремих категорій розміщених в Інтернеті творів. Висвітлюються зміст та обсяг авторських прав у контексті Інтернету, а також основні засоби захисту цих прав. Обґрунтовується необхідність врахування технологічних, соціокультурних та економічних чинників при виборі оптимальної моделі функціонування Інтернету з точки зору дотримання авторських прав. Проводиться порівняльний аналіз положень правових актів та судових рішень у сфері авторського права України, Росії, США та держав Західної Європи, а також норм, що містяться у міжнародних правових актах та нормативно-правових актах ЄС з охорони авторських прав. Вносяться пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у частині охорони авторських прав на твори, розміщені в Інтернеті²⁴. Щодо способів вирішення існуючих проблем у сфері захисту авторських прав то О. М. Пастухов пропонує наступні способи у сфері захисту авторських прав, викликаних мережею Інтернет: 1) використання цифрового підпису; 2)

²⁰ Ващинець І. І. Цивільно-правова охорона авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. І. Ващинець ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ, 2006.

²¹ Дмитришин В. С. Набуття та передання авторських прав на комп'ютерні програми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. С. Дмитришин ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, – Київ, 2008. – 20 с.

²² Петренко С. А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / С. А. Петренко ; НДІ приват. права і підприємництва Акад. прав. наук України. – Київ, 2010. – 20 с.

²³ Іванова М. Огляд сучасних дисертаційних досліджень з авторського та суміжного права в Україні (на основі аналізу фондів НБВУ). Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 199–200.

²⁴ Іванова М. Огляд сучасних дисертаційних досліджень з авторського та суміжного права в Україні (на основі аналізу фондів НБВУ). Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 199–200.

використання цифрових марок; 3) обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в мережі Інтернет; 4) методи криптографічного перетворення матеріалів (шифрування); 5) створення веб-депозитаріїв; 6) обмежена функціональність; 7) «годинникова бомба» (закриття продавцем доступу до твору після певної кількості користувань); 8) контракти; 9) клірингові центри²⁵.

С. Дзіс зосередив увагу на дослідженні актуальних питань теоретичного і правозастосовчого характеру, пов'язаних із захистом прав на комп'ютерне програмне забезпечення як автора, так і інших суб'єктів. У роботі зроблено загальний висновок щодо ефективності моделі захисту прав авторів, яка застосовується в світі сьогодні, відзначено її недоліки та позитивні сторони, внесено пропозиції щодо її удосконалення, в тому числі й з огляду на висвітлені в дисертації нетрадиційні концепції.

Комплексному дослідженню проблем цивільно-правової охорони авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій, присвятив свою дисертацію І. Ващинець. Ним було визначено основні тенденції розвитку авторського права в сучасних умовах, вплив інформаційних технологій на розвиток понять об'єкта авторського права та автора твору та проведено правовий аналіз поняття та умов охорони авторських прав, а також особливостей цивільно-правової охорони особистих немайнових та майнових прав автора, визначено поняття захисту авторських прав. Серед іншого автором було наведено класифікацію технічних засобів захисту, які можна розподілити на чотири великі групи: 1) технічні засоби захисту, спрямовані на захист дій, що підпадають під виключне право автора; 2) криптографічні засоби захисту авторського права; 3) засоби кодування і маркування; 4) електронні системи управління авторськими правами в цифрових мережах²⁶.

²⁵ Пастухов О. М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ. 2002.

²⁶ Іванова М. Огляд сучасних дисертаційних досліджень з авторського та суміжного права в Україні (на основі аналізу фондів НБВУ). Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 199-200.

В. Дмитришин дослідив законодавство у сфері авторського права з метою одержання науково обґрунтованих і вірогідних результатів та рекомендацій щодо способів, форм, порядку й особливостей набуття та передавання фізичними і юридичними особами немайнових і майнових прав на комп'ютерні програми. Установлено, що нормативно-правова база потребує вдосконалення в частині, що регулює правовідносини у сфері набуття та передавання прав на комп'ютерні програми. Запропоновано розширити підстави набуття прав на твори та коло суб'єктів права інтелектуальної власності. Відзначено потребу посилити захист прав інвестора (роботодавця, замовника) на службові комп'ютерні програми, створені на замовлення. Уточнено зміст поняття ліцензії, передбачено можливість укладання письмового або електронного документа, зокрема шляхом прийняття однією стороною умов, встановлених іншою стороною. Наведено визначення понять «використання твору» та «вичерпання прав» за першого продажу чи іншого передавання права власності на примірник твору. Наведено рекомендації щодо загальних положень і специфічних умов, які доцільно відображати в ліцензійних договорах на використання комп'ютерних програм.

В. Дмитришин у своїй праці дослідив законодавство у сфері авторського права на комп'ютерні програми. Він звертає увагу на необхідність посилити захист прав інвестора (роботодавця, замовника) на службові комп'ютерні програми, створені на замовлення, та наводить визначення понять. Так, автор наголошує, що авторське право на комп'ютерну програму може виникати: з факту безпосереднього створення її автором такої програми або факту створення комп'ютерної програми спільною працею декількох осіб – співавторів; з факту створення автором комп'ютерної програми в порядку виконання службових обов'язків. Майнові права інтелектуальної власності виникають у автора та у юридичної або фізичної особи у якої працює працівник, який створив комп'ютерну програму; з факту створення комп'ютерної програми на замовлення. Майнові права інтелектуальної власності виникають у автора та у замовника; з договору про передачу права на

комп'ютерну програму; з інших договорів; у юридичної особи з факту внесення майнових прав інтелектуальної власності в якості вкладу до статутного капіталу такої юридичної особи; внаслідок прийняття рішення спеціальним державним органом – судом; в порядку спадкування.

Дослідником С. Петренком проаналізовано понятійний апарат, який використовується для визначення комп'ютерної програми, вивчено можливість використання режимів правової охорони інших суб'єктів інтелектуальної власності для охорони прав на комп'ютерну програму та її складові елементи, розглянуто питання необхідності формування окремого механізму правової охорони комп'ютерних програм як специфічного об'єкта інтелектуальної власності у межах права інтелектуальної власності²⁷.

Питання договору у сфері авторського права порушувалися в працях Ж. Завальної «Видавничий договір як вид авторського договору» (2002)²⁸, Ю. Єпіфанової «Авторські права науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» (2010)²⁹, О. Міщенко «Цивільно-правові способи здійснення авторських прав» (2015)³⁰.

Також необхідно згадати праці: Аврамова О. Є., Разіна О. І. Проблеми захисту авторських прав в Інтернеті (2013)³¹; Грігор'янц Г. І. Деякі проблемні питання захисту об'єктів авторського права від піратства в мережі Інтернет (

²⁷ Іванова М. Огляд сучасних дисертаційних досліджень з авторського та суміжного права в Україні (на основі аналізу фондів НБВУ). Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 199–200.

²⁸ Завальна Ж. В. Видавничий договір як вид авторського договору : автореф. дис. . канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ж. В. Завальна ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2002. – 18 с.

²⁹ Єпіфанова Ю. С. Авторські права науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ю. С. Єпіфанова ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. 16 с.

³⁰ Міщенко О. П. Цивільно-правові способи здійснення авторських прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. П. Міщенко ; Нац. акад. прокуратури України, Київ, 2015. 19 с.

³¹ Аврамова О. Є., Разіна О. І. Проблеми захисту авторських прав в Інтернеті. Вісник НТУ «ХПІ». Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. Х. : НТУ «ХПІ», 2013. № 6 (980). С. 26–29.

2015)³²; Кирилюк А. В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет³³
 Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті³⁴; Рудник Т. В. Деякі проблемні
 питання захисту авторського права в Україні (2009)³⁵; Стеценко В. Ю., Гоцуляк
 О. О. Актуальні проблеми у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет³⁶,
 Ремескова, Ю., Цапун, Ю. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної
 власності : окремі аспекти (2021 р.)³⁷.

На особливу увагу також заслуговують праця «Питання охорони авторського права у наукових виданнях (методичні рекомендації)» (2017)³⁸ присвячена питанням організації відкритого доступу до наукових публікацій і використання ліцензій відкритого доступу. Суттєвим є те, що політика відкритого доступу для наукових публікацій, особливо створених за рахунок бюджетних коштів, визначена в багатьох країнах на рівні політичних документів, механізмів та рекомендацій щодо застосування тих чи інших видів ліцензій відкритого доступу, а також забезпеченням фінансування відкритого доступу. Мова йде про широке використання ліцензій вільного доступу СС.

Основна відмінність ліцензій вільного доступу СС від випадків вільного використання, встановлених національним законодавством країн учасниць Бернської конвенції, це: надання користувачам права подальшого розповсюдження творів (надсилання їх будь-яким особам, розміщення на інших веб& сайтах тощо); залежно від виду ліцензій можливість надання необмеженому колу осіб прав здійснення: перекладу и подальшого

³² Грігор'янц Г. І. Деякі проблемні питання захисту об'єктів авторського права від піратства в мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 70-72.

³³ Кирилюк А. В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет. *Часопис цивілістики*. № 16. С. 126-130.

³⁴ Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті. К. : Школа, 2004. 144 с.

³⁵ Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні. *Юридичний вісник*. 2009. № 1 (10). С. 74-77.

³⁶ Стеценко В. Ю., Гоцуляк О. О. Актуальні проблеми у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32663/Stetsenko.pdf?sequence=1>

³⁷ Ремескова, Ю., Цапун, Ю. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : окремі аспекти. *Знання європейського права*. 2021. №3. 136-142.

³⁸ Питання охорони авторського права у наукових виданнях (методичні рекомендації) / Ю.М. Капіца, К.С. Шахбазян, Д.С. Махновський, О.Г. Вакаренко, А.І. Радченко, З.А. Болкотун. Київ : Академ періодика, 2017. 110 с.

розповсюдження твору; комерційного та некомерційного використання твору; лише некомерційного використання твору; створення та подальшого розповсюдження похідних творів (adapted materials or derivatives) тощо.

У разі цитування та інших випадків справедливого використання ліцензії СС відсилають до виключень та обмежень стосовно використання твору, встановлених національним законодавством (випадки вільного використання за Законом України «Про авторське право і суміжні» визначені ст. 21-26).

Загалом ліцензія відкритого доступу — це дозвіл правовласника користувачам здійснювати використання твору певними способами, перелік яких визначений ліцензією. Приклади відкритих ліцензій, застосованих у видавничій діяльності: GNU Free Documentation License 44; Mozilla Public License 45; Open Directory License 46; BSDFreeBSD Documentation License 47; • Creative Commons Attribution ShareAlike 48. Найпоширенішим є застосування ліцензій, розроблених американською некомерційною організацією Creative Commons. Як правило, їх широко використовують наукові організації та видавництва в ЄС та США. За даними на 2014 р., ліцензії СС використовували 55 країн світу з національним законодавством в галузі авторського права, що є істотно різним 53³⁹.

Таким чином, на рівні науково-теоретичного аналізу проблематика охорони та захисту від можливих порушень авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет набуває своєї популярності через доктринальну актуальність та практичну цінність. Предметом наукового пошуку виступають питання пов'язані з об'єктами авторських прав розміщених у інтернеті, правами інтернет-користувачів, проблематика способів та форм захисту порушених прав, проблемах доказування при розгляді таких категорій справ.

Узагальнюючи пануючи у правовій теорії підходи підкреслимо, що охорона авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет відзначається особливостями цифрової форми розміщення об'єктів

³⁹ Creative Commons History. URL.: <https://creativecommons.org/about/history/>

авторського права, що створює певні переваги у можливостях здійснення їх охорони та захисту від порушення.

Ми можемо запропонувати власне визначення поняття авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет, як суб'єктивних виключних прав, які дозволяють авторам отримати блага від результатів своєї творчої діяльності у цифровій формі.

Також підкреслимо, що далеко не всі об'єкти авторського права знаходять відображення у проаналізованих наукових дослідженнях, що дозволяє нам перенести увагу на такі з них як: літературні твори, комп'ютерні програми, фотографічні твори, аудіовізуальні твори, WEB – сайти.

Зі свого боку можемо наголосити на недостатньому рівні дослідження усталеної судової практики у наукових роботах, можливостей застосування «digital rights management» або DRM (управління цифровими правами)», яка включає в себе не лише технологічний, але й договірний захист. Підкреслимо, що дослідження у цих напрямках мають призвести до практичної реалізації потенціалу законодавчого регулювання у цій сфері.

РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ТА ПРАВА ІНТЕРНЕТ-КОРИСТУВАЧІВ

2.1 Об'єкти авторських прав та особливості їх цифрової форми у мережі Інтернет

Важливою частиною структури суспільних відносин виступають їх об'єкти. Аналіз питання охорони авторських прав на твори у мережі Інтернет визначається відповідними об'єктами, які підлягають правовій охороні. Олена Штефан наголошує, що розкриваючи зміст поняття об'єкту авторського права необхідно звернути увагу, що законодавець даючи перелік об'єктів використовує наступне словосполучення «об'єктами авторського права ° твори ...» (ст. 433 ЦК України, ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права»)⁴⁰.

У цьому ж контексті В.О. Токарева підкреслює, що твір має відповідати вимогам чинного законодавства, таким як оригінальність (твір невідомий суспільству і не бути повторенням вже відомого твору), новизна, творчий характер та виражений в об'єктивній формі (формі, якій можуть сприймати інші та відтворювати її).

Водночас, за словами В. Токарева умовах інформаційного суспільства, однією з проблем авторського права є відсутність єдиних критеріїв охороноздатності цифрових творів науки, літератури та мистецтва, встановлених у законодавстві та судовій практиці, на підставі яких, створений твір визнається об'єктом авторського права та набуває належної правової охорони, що призводить до проблем у правозастосовній практиці та необхідності проведення подальших пошуків⁴¹.

⁴⁰ Штефан О. поняття об'єкту авторського права та критеріїв його охороноздатності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2006. Вип. 6. С. 3–8.

⁴¹ Токарева В.О. Умови охороноздатності об'єктів авторського права. *Приватне та публічне право*. 2019. № 3. С. 39–43

З нашої точки зору наголошене вище більшою мірою стосується нетрадиційних об'єктів авторського права, наприклад таких як художні твори створені штучним інтелектом або «NFT» - Non-Fungible Token, термін який позначає токен як ексклюзивний для особи, яка виробила, придбала або купила його. Однак, оскільки це цифровий токен, його можна дублювати як і інші об'єкти авторського права.

У Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 року №5, п. 18 : «Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми з урахуванням суті твору (зокрема, письмової форми, електронної форми, речової форми)»[-]⁴².

Судова практика і законодавство виходять з того, що твори в електронній формі підлягають охороні. Зараз склалася ситуація, за якої фактично існує дві форми творів:

1) традиційна, тобто письмова або така, що може бути втілена на певному матеріальному носії (полотні, камені, в скульптурі);

2) цифрова, як результат оцифрування творів в традиційній формі. Хоча інколи така форма виступає в якості підготовчої для випуску в світ твору на матеріальних носіях (наприклад, письменник спочатку набирає текст оповідання на комп'ютері перед здачею його у друк).

Від себе наголосимо, що цифровими правами визнаються названі в такій якості в законі зобов'язальні та інші права, зміст та умови здійснення яких визначаються відповідно до правил інформаційної системи, що відповідає встановленим законом ознакам. Здійснення, розпорядження, у тому числі передача, застава, обтяження цифрового права іншими способами або обмеження розпорядження цифровим правом можливі лише в інформаційній системі без звернення до третьої особи. Якщо інше не передбачено законом, власником цифрового права визнається особа, яка відповідно до правил

⁴² Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 року *Вісник господарського судочинства*. 2010. №5. ст.15

інформаційної системи має можливість розпоряджатися цим правом. У випадках та на підставах, передбачених законом, власником цифрового права визнається інша особа.

Особливістю є те, що твори в Інтернет можуть бути такими, що були зафіксовані одразу в цифровій формі (3D - дизайн, електронна книга, цифровий запис виконання), і їх розповсюдження може бути заплановане автором саме в такій формі.

І, навпаки, власне факт існування твору в електронній формі ще не означає, що його автор має намір розмістити цей твір в Інтернеті. Друга особливість полягає у тому, що оцифрування не може розглядатися як створення нового твору чи співавторство⁴³.

По суті це сукупність технічних дій, здійснити які може користувач, що володіє достатнім програмним забезпеченням.

Більше того, Л. Мамчур говорить, що серед особистих немайнових прав автора варто визнати право обирати не тільки ім'я, але і форму фіксації твору⁴⁴. Об'єкти авторського права розміщуються в мережі у вигляді майже всіх творів, перелічених у статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»⁴⁵.

Р. Еннан у цьому контексті зазначає, що обробка і передання даних Мережею та саме її функціонування відбувається завдяки такому об'єкту права інтелектуальної власності, як комп'ютерна програма, а зберігання і пошук інформації зазвичай здійснюється за допомогою електронних баз даних, які теж є об'єктом правової охорони у сфері інтелектуальної власності⁴⁶.

Фактично кожний твір, який може бути оцифрований, потенційно буде розміщений в Інтернеті.

⁴³ Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет / Г. М. Черняк, О. О. Одінцова // *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право.* 2013. № 2. С. 91-95. URL:https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7628/1/15_od-ch.pdf

⁴⁴ Мамчур Л. Розміщення твору в мережі Інтернет як спосіб його використання. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2011. № 3. с.34 -40. с.35, с.37

⁴⁵ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

⁴⁶ Еннан Р. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність.* 2012. № 10. ст.42-50.с.42, с.46.

За основу ми можемо взяти структуру об'єктів авторського права наведену у ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ⁴⁷. Зрозуміло, що не всі з об'єктів наведених у національному законодавстві знаходять широке розповсюдження у Інтернет-просторі. Тому виділимо найбільш поширені з них.

До числа таких творів можна віднести:

1. літературні твори,
2. комп'ютерні програми,
3. фотографічні твори,
4. аудіовізуальні твори,
5. WEB – сайти.

Літературні твори. Більшість матеріалів, розміщених в Інтернеті, є саме літературними творами. Це можуть бути повідомлення електронної пошти, книги, статті, довідкова література, каталоги, словники – все це літературні твори в розумінні авторського права. Цитати, вирази розповсюджуються тут з надзвичайною швидкістю, та не завжди автор зазначається, інколи він взагалі не правильно цитується, дуже часто прізвище його може бути не правильно написано. По суті це є порушення права на ім'я та права бути зазначеним як автора твору⁴⁸.

Поширенню літературних творів в Інтернеті сприяє і велика популярність електронних книг, що здатні вмістити в себе тисячі примірників творів, скачування яких відбувається за допомогою мережі. Здебільшого це безкоштовно і не вимагає великих зусиль. А формат таких книг (pdf, fb2) дає можливість з легкістю перетворити їх зміст фактично у будь-який можливий⁴⁹.

⁴⁷ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

⁴⁸ Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право.* 2013. № 2. С. 91-95. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7628/1/15_od-ch.pdf

⁴⁹ Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут".*

Комп'ютерні програми:

- комп'ютерна програма є твором у розумінні законодавство про захист авторських прав (новим результатом інтелектуальної праці творця);
- комп'ютерна програма породжує права майнового характеру, що забезпечують захист від несанкціонованого використання;
- хоча комп'ютерні програми не належать до сфери мистецтва або естетики, їм властива виключно утилітарна функція (подібно до креслень, моделей, архітектурних проектів тощо) і вони виражені у вигляді кодів або в будь-якій іншій формі, - це не виключає можливості їхньої охорони, що забезпечується авторським правом.

Позитивною рисою охорони комп'ютерних програм за допомогою механізму авторського права є презумпція авторства. Це означає, що авторське право на комп'ютерну програму виникає при її створенні, і для його реалізації не потрібна обов'язкова реєстрація. Позитивним моментом також є і тривалий термін дії авторського права (в Україні – протягом всього життя автора і 70 років після його смерті). Проте ринок програмного забезпечення стрімко розвивається, і кожний рік або два виходять нові версії програм. Очевидний же недолік авторського механізму охорони впливає із способу написання більшості сучасних програм та можливостей запозичення частини коду однієї програми для створення іншої⁵⁰.

Фотографічні твори:

- продукуються спеціально розробленими програмами або сервісами Інтернету;

⁵⁰ Полегенька О.Р., *Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта авторського права* *Часопис Академії адвокатури України.* 2012. №1. с.4.

- другий спосіб полягає в тому, що фотографія має незалежний від комп'ютера характер і створюється за допомогою фотокамери, а вже потім опиняється в Інтернеті⁵¹.

Фотографія може бути результатом творчої (інтелектуальної) діяльності, твором фотомистецтва, отже, регулюватися авторським правом. І не важливо, це аматорський знімок, зроблений на примітивний фотоапарат, або знімок професіонала, зроблений з використанням останніх технічних моделей. Резюмується, що будь-яка фотографію створено творчим шляхом.

Однак це твердження, а отже, і режим правової охорони не належать до фотографій репродукцій, коли в завдання фотографа входить не створення нового, оригінального твору, а точна фіксація вже наявного, тобто максимальний збіг оригіналу та його фотокопії. Це так звані «технічні фотографії», до яких належать також фотографії, які взагалі не мають художньої цінності. Вони використовуються для фіксації фактів, наприклад, як в археології під час розкопок або при огляді місця події в криміналістиці. Також, під питанням поки що залишаються права на фотографії, зроблені тваринами через використання фотопасток.

Найчастіше в Інтернет-середовищі ми сьогодні стикаємося з порушеннями таких прав автора як: права на ім'я, майнові авторські права, права на недоторканність фотографічного твору та права на поширення твору без письмової згоди автора. Посилання на те, що фотографія знаходилася «у вільному доступі» або була взята «з відкритих (загальнодоступних) джерел» не є обставиною, пом'якшує відповідальність особи, яка порушує авторське право.

Розповсюдженню фотографічних творів в Інтернеті також сприяла винайдення для них цифрової форми. Вона зробила можливим перенесення зображення на комп'ютер, його редагування і легке копіювання. Поява

⁵¹ Пастухов Олександр Миколайович. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. К. 2002. 174с.

соціальних мереж (Facebook, однокласники та ін.) спричинила популяризацію діяльності професіональних фотографів⁵².

Аудіовізуальні твори. Музичні твори, до яких належать, перш за все, пісні, кліпи, фільми, що є найбільш цінними об'єктами авторських прав, складають основний контент поширюваних в інформаційно-телекомунікаційній мережі аудіовізуальних творів. Проте, в умовах відсутності ефективних механізмів контролю використання таких об'єктів, виникає загроза масового порушення зазначених прав відповідних суб'єктів, наприклад, через діяльність нелегальних онлайн-кінотеатрів.

Таким чином, якщо при першому розповсюдженні музичного твору в мережі Інтернет авторські права були порушені, то всі подальші його використання є протизаконними і повинні не тільки припинитися, а й бути підставою для компенсації правовласникам матеріальних і моральних збитків, що завдаються, оскільки «піратські» версії розповсюджуваних у мережі Інтернет музичних творів не дозволяють авторам належним чином реалізувати свої права, зокрема, реалізувати результат своєї інтелектуальної праці у високій якості, набути популярності, здобути визнання публіки тощо. Нарешті, поширення «піратських» музичних творів завдає значної шкоди державному бюджету у вигляді не сплачених податкових і митних платежів.

Аудіовізуальні твори, закріплені в цифровій або іншій електронній формі, існують в Інтернеті у великій кількості. За допомогою торрент-файлів та з'єднання Інтернет вони можуть бути передані з одного комп'ютера на інший, не будучи розміщеними на сайтах. Прикладом такого розміщення є використання технології p2p (peer to peer), що дає можливість ділити файл на певну кількість дрібних цифрових шматочків і пересилати їх зі звичайного

⁵² Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право.* 2013. № 2. С. 91-95.
URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7628/1/15_od-ch.pdf

комп'ютера на інший такий самий комп'ютер (омінаючи сервер) та об'єднувати в ідентичний файл на комп'ютері кінцевого користувача⁵³.

Існує багато файлообмінників, діяльність яких зовсім не регульована. Окрім того, такі твори можуть знаходитися у безпосередньому доступі, передивлятися фільми можна і в он-лайн - режимі. Фактично в Інтернеті можна відшукати будь-який аудіовізуальний твір, подивитися його і скачати. А записи фільмів, які вийшли на екран, миттєво опиняються в мережі. За такої ситуації правовласники несуть великі збитки, адже жодних відрахувань вони не отримують⁵⁴

WEB – сайт як особливий об'єкт авторського права в мережі Інтернет. Більшість суджень щодо природи сайтів зводяться до того, що розробники Інтернет-сторінок здійснюють творчу працю і веб-сайт є відповідним твором. На підтвердження цього ще у 2007 році було розроблено Лист «Про веб-сайт як об'єкт авторського права» від 22.01.2007 № 16-14/23, у якому зазначалося, що відсутність у законодавстві про авторське право визначення відповідних понять не може бути перепорою у правовій охороні «веб-сайту», «веб-сторінки», «веб-порталу» як об'єктів авторського права, якщо вони є творами, тобто, результатами творчої діяльності людини⁵⁵. Ще однією особливістю сайту є те, що він виступає носієм розміщеної інформації, формою відображення інформаційного змісту.

Таким чином, авторське право в інтернеті захищає будь-які види контенту (саме так сьогодні прийнято називати об'єкти авторського права розміщені в Інтернеті, наголошуючи на їх інформаційній сутності) – тексти, зображення, фото, дизайн, графіку. Під захист потрапляють і похідні матеріали, створені внаслідок переробки чи зміни оригіналів. Правова охорона поширюється і на

⁵³ Мамчур Л. Розміщення твору в мережі Інтернет як спосіб його використання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 3. С.34 -40.

⁵⁴ Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право.* 2013. № 2. С. 91-95. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7628/1/15_od-ch.pdf

⁵⁵ Про веб-сайт як об'єкт авторського права : Лист державного департаменту інтелектуальної власності від 22.01.2007 N 16-14/231 URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1466.0>

окремі елементи творів: частина матеріалу, назву, персонаж та все, що можна визнати результатом творчої авторської праці.

Форма вираження твору в Інтернеті носить виключно цифровий характер. Тобто, у Інтернеті форма різних об'єктів авторського права цифрова, і це є головна особливість.

У цьому контексті наголосимо на умовах розміщення об'єктів авторського права в мережі Інтернет. Об'єкти авторського права та суміжних прав вільного користування супроводжуються вільними публічними ліцензіями, які є договорами приєднання. Це загальнодоступний договір приєднання, що надає особі, яка приєдналася до такого договору, безоплатний дозвіл на використання об'єкта авторського права та (або) суміжних прав певними способами на умовах, визначених ліцензією.

Вільні публічні ліцензії за формою та змістом можна вважати договором, вираженим як публічна заява, у якій суб'єкт авторського права та (або) суміжних прав визначає умови дозволеного використання відповідних об'єктів. Звичайно такі договори є невиключною, безоплатною ліцензією, що має необмежені строк та територію дії.

Чинне законодавство України не містить поняття «вільної публічної ліцензії», однак Міністерство економічного розвитку і торгівлі України у своїх Рекомендаціях щодо застосування вільних публічних ліцензій на використання об'єктів авторського права і суміжних прав вказує, що вільна публічна ліцензія – загальнодоступний договір приєднання, що надає особі, яка приєдналася до такого договору, безоплатний дозвіл на використання об'єкта авторського права та (або) суміжних прав певними способами на умовах, визначених ліцензією⁵⁶.

Наприклад, вільні публічні ліцензії на використання комп'ютерних програм (вільне програмне забезпечення) звичайно дозволяють безоплатне відтворення, модифікацію та розповсюдження модифікованих комп'ютерних

⁵⁶ Потурай К.С. Використання об'єктів права інтелектуальної власності на умовах ліцензій Creative Commons у складі творів кінематографії. Часопис Київського університету права. 2019/1. С.192-195.

програм на умовах попередньої ліцензії (GNU GPL) або на умовах іншої ліцензії (BSD).

Водночас, вільні публічні ліцензії на використання інших творів науки, літератури і мистецтва та об'єктів суміжних прав звичайно дозволяють безоплатне використання відповідних об'єктів в особистих, освітніх та наукових цілях без комерційної мети (Creative Commons).

Умовно ліцензії CC розділили на «необмежені» та «обмежені». До першої групи віднесені дві ліцензії:

Attribution (BY) – ліцензія «Із зазначенням імені автора», що дозволяє вільно виконувати, розповсюджувати твір, включати його до складу збірників, створювати на його основі похідні твори навіть у комерційних цілях за умови вказівки імені автора.

Attribution – Share Alike (BY-SA) – ліцензія «Із зазначенням імені автора – На тих же умовах» що дозволяє вільно розповсюджувати, твір, включати його до складу збірників, створювати на його основі похідні твори за умови вказівки імені автора та розповсюдження похідних творів на тих же умовах, на яких був ліцензований твір⁵⁷.

Група «обмежених» ліцензій складається з чотирьох видів:

Attribution – No Derivative Works (BY-ND) – ліцензія «Із зазначенням імені автора – Без похідних творів», що дозволяє вільно розповсюджувати твір як на комерційній, так і на некомерційній основі. При цьому твір має залишатися незмінним. Крім того, обов'язкове зазначення імені автора твору.

Attribution – Noncommercial (BY-NC) – ліцензія «Із зазначенням імені автора – некомерційна», що дозволяє виконувати, розповсюджувати твір, включати його до складу збірників, створювати на його основі похідні твори з некомерційною метою. Хоча для похідних творів зберігаються вимоги зазначення імені автора і некомерційного використання, надання третім особам аналогічних прав на похідні твори не вимагається.

⁵⁷ Потурай К.С. Використання об'єктів права інтелектуальної власності на умовах ліцензій Creative Commons у складі творів кінематографії. *Часопис Київського університету права.* 2019/1. С.192-195.

Attribution – Noncommercial – Share Alike (BY-NC-SA) – ліцензія «Із зазначенням імені автора – некомерційна – на тих же умовах», що дозволяє вільно розповсюджувати, твір, включати його до складу збірників, створювати на його основі похідні твори за умови вказівки імені автора та розповсюдження похідних творів на тих же умовах, на яких був ліцензований твір, але з некомерційною метою.

Attribution – Noncommercial – No Derivative Works (BY-NC-ND) – ліцензія «Із зазначенням імені автора – некомерційна – без похідних». Її часто називають ліцензією «безкоштовної реклами», оскільки вона дозволяє іншим одержувати та розповсюджувати Твір за умови зазначення імені автора, але не дозволяє створення похідних творів та забороняє використання з комерційною метою⁵⁸.

Впровадження та існування таких ліцензій позитивно вплине на суб'єктів авторських прав, оскільки на сьогодні існує необхідність у значній кількості авторів здійснити передачу прав на об'єкт права інтелектуальної власності на умовах публічної ліцензії.

Законодавство захищає будь-який результат інтелектуальної діяльності. Стосовно сайту це назва, всі формати контенту, дизайн та будь-які використані елементи за умови їх унікальності та створення конкретною людиною або групою осіб. У соцмережах під захист авторського права потрапляють будь-які форми контенту, створеного творчою працею: фотографії, публікації, персонажі

Отже, мережа Інтернет – це лише один із способів вираження об'єктів інтелектуальної власності. Електронно-цифрова форма об'єктів у мережі має відмінну від інших можливих форм природу.

Цифрові технології (у тому числі й мережа Інтернет) – це один із можливих способів вираження об'єктів авторського права, де останні існують в електронно-цифровій формі.

⁵⁸ Бічук А.А., Наумко М.В. Використання публічних ліцензій відкритого контенту Creative Commons – Проблеми і перспективи в Україні. URL. :<https://www.creativecommons.org.ua/66>

Підкреслимо, що об'єкти авторських прав у мережі Інтернет можуть відзначатися особливостями у залежності від того чи вони були створені у «нецифровій формі» і пізніше були розміщені у мережі Інтернет, такі, що існують одночасно у цифровій формі та «нецифровій» (традиційній), наприклад, книжна продукція, та об'єкти авторських прав, що існують виключно у цифровій формі.

2.2 Права суб'єктів авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет

У сучасній мові комп'ютерного програмування та використання інформаційних ресурсів широкого розповсюдження набуває професійний жаргонізм користувач («кінцевий користувач»). При різних підходах до його визначення такий користувач в кінцевому рахунку це конкретна людина (фізична особа), що робить її відмінною від створених та діючих нею програм та інших творів. Зазначене визначення є прийнятним на сьогодні, і до часу активного провадження систем штучного інтелекту (момент, коли програми будуть створювати інші програми)⁵⁹.

В інформаційній сфері категорію користувач (англ. user, subscriber) прийнято розуміти як людину, яка користується послугами обчислювальної техніки для отримання інформації чи розв'язування різноманітних задач. А також як користувач (споживач) інформації (англ. information user) тобто як суб'єкт, який звертається до інформаційної системи за одержанням потрібної йому інформації, щоб користуватися нею.

З позицій правової охорони у сфері авторських прав на твори розміщені у мережі Інтернет ми маємо говорити принаймні про *декілька групи інтернет-користувачів*.

⁵⁹ Долінська А.М. Цивільно-правовий статус інтернет-користувача. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: юридичні науки. 2019. Випуск 4. URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/legal/article/view/309/310>

До першої групи належать ті інтернет-користувачі, які наділені правовим статусом правовласника, а інша група це ті хто має доступ до об'єктів авторських прав розміщених у мережі Інтернет. Тобто, першу групу становлять суб'єкти авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

Окрему групу також складають так звані «інтернет-посередники». Сьогодні розрізняють такі види інтернет-посередників: провайдер доступу/просто посередник (англ. “mere conduit”) – провайдер, що забезпечує доступ до мережі, в тому числі підключення до мережі Інтернет кінцевих користувачів; хостинг-провайдер (англ. – “hosting”) – провайдер, що надає інформаційні ресурси, що належать третій особі та забезпечує їх доступність. Особливим різновидом хостинг-провайдера є контент-провайдер (постачальник контенту); кеш-провайдер (англ. – “caching”) – провайдер, що забезпечує автоматичне проміжне тимчасове зберігання матеріалу в системі чи Інтернеті, що контролюється чи керується провайдером⁶⁰.

Таким чином, в першу чергу, коли мова йде про сферу охорони авторських прав на твори йдеться саме про першу групу – суб'єкти авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет.

Нормативно права автора розділені на немайнові та майнові та окреслені у законодавстві (ст. ст. 14, 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права»⁶¹. При цьому до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: виключне право на використання твору та виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

До особистих немайнових прав інтелектуальної власності український законодавець відносить: право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності; право протидіяти будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності,

⁶⁰ Амбруш Г. Л., Коваль О. М., Янцька О. Л. Деякі проблеми захисту авторських прав у мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2019. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/35.pdf.

⁶¹ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ. URL/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права, а також інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Поряд з цим, до майнових прав інтелектуальної власності відносять право на використання об'єкта права інтелектуальної власності, виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, виключне право протидіяти неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, у тому числі – забороняти таке використання та інші майнові права, встановлені законом.

Хоча особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності пов'язані між собою, проте немайнові не залежать від майнових прав інтелектуальної власності. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом. Як і будь-яке інше право власності, право інтелектуальної власності проходить етапи набуття, здійснення та втрати. Повноцінне проходження правом інтелектуальної власності свого «життєвого циклу» можливе за умови здійснення відповідними суб'єктами перманентних заходів, спрямованих на охорону та захист права.

Майнові, чи виключні права. Автор може використовувати матеріал і дозволяти або забороняти його використання іншими. Виняткові права автор має право передавати будь-якій іншій особі, яка стає правовласником. Умови передачі сторони обговорюють окремо у певних договірних конструкціях.

Немайнові права. Автор може вимагати визнання та вказівки авторства незалежно від місця розміщення твору. Немайнові права автора не можна передати комусь. Автор залишається їх власником навіть під час передачі контенту іншим людям

Як було нами зазначено вище у мережі Інтернет інформація та авторські твори існують виключно у цифровій формі, при цьому матеріальний носій, на якому записано машинний код, не має суттєвого значення для використання цього продукту (авторського твору).

Таким чином Інтернет створив цифровий (віртуальний) простір, заповнений авторськими творами та об'єктами суміжних прав, а законодавство залишилося на попередньому рівні.

Розглядаючи зазначену проблему, можна виділити три етапи у використанні авторського твору в Інтернеті та фактично три рівня здійснення чи навпаки, можливого порушення, авторських прав. Кожен із цих етапів має свої особливості.

Перший етап – це етап запису твору у тій формі, у якій вона далі починає використовуватися – на сервері, сайті, чи пам'яті комп'ютера.

Другий етап використання авторського твору пов'язаний з можливістю надання доступу до записаному твору третім особам. Тобто. якщо ви розміщуєте на сайті інформацію про цей твір, або його повний текст, або фрагменти цього твору без згоди автора, це також є порушенням авторських прав.

При цьому немає значення на платній основі або безкоштовно здійснюється доступ до інформації, розміщеної на сайті. Подібне розміщення об'єктів авторського права в Інтернеті є порушенням прав автора. Особи, які здійснили подібні дії, визнаються порушниками авторського права. До них, зокрема, можуть бути віднесені власники сайтів, на яких розміщено контрафактні твори або об'єкти суміжних прав.

При цьому, до прикладу, у США інтернет-провайдери, які надають послуги як на комерційній, так і на некомерційній основі, намагаються стежити за тим, щоб вимоги авторського законодавства неухильно дотримувалися. Так при укладанні договору з власниками сайтів провайдери обов'язково включають до нього пункт про те, що обов'язково має бути зазначене джерело розповсюдження тієї чи іншої інформації, що стосується авторських прав, щоб запобігти їх порушенню та покласти відповідальність за розміщення цієї інформації на власника сайту. У разі порушення зазначеної вимоги, провайдер може розірвати в односторонньому порядку договір на здійснення послуг з подальшою заборонаю на відновлення відносин на певний термін.

Третій етап використання авторського твору полягає в «скачуванні» (завантаженні) об'єкта, що охороняється авторським правом, у власний комп'ютер та його відтворення на екрані монітора «кінцевого споживача». При цьому кінцевий споживач, як правило, не є порушником авторських прав, якщо він не використовує цей твір для демонстрації третім особам і не отримує якоїсь іншої вигоди.

При використанні твору безпосередньо на сайті, коли він стає доступним необмеженому колу відвідувачів цього сайту, твір вже знаходиться в пам'яті комп'ютера або на сервері, який здійснює надання доступу до нього інших осіб. При цьому користувач комп'ютера більше не створює додаткових екземплярів твору. Завантаження копій творів або фонограм не є порушенням авторського права, оскільки таке завантаження допускається без згоди автора та без виплати йому винагороди, якщо воно здійснюється виключно з особистими цілями або для кола сім'ї, а твір було раніше розкрито. Однак таке вільне використання авторського твору не стосується таких об'єктів, як комп'ютерні програми, а також не поширюється на репродукування книг, нотних текстів та об'єктів образотворчого мистецтва.

Водночас використання авторських творів у особистих цілях викликає багато запитань. Наприклад, виникає питання, чи на законній підставі розміщено твір у Інтернеті? Якщо твір розміщено законно, за згодою автора, то його скачування для індивідуальних цілей також є законним. Якщо ж його було незаконно доведено до загального відома, то такий об'єкт є контрафактним.

Через складність контролю за копіюванням та використанням творів у мережі Інтернет, а також нематеріальної сутності об'єктів авторського права практично неможливо встановити особу порушника, який помістив твір у Мережі, складно також притягнути до відповідальності винну особу та довести факт порушення авторського та суміжних прав.

Принципово значущим кроком стало прийняття у 1996 р. двох розроблених під егідою Всесвітньої організації інтелектуальної власності

міжнародних договорів - Договору ВОІВ з авторського права (ДАП) та Договору ВОІВ щодо виконання та фонограм (ДВФ).

Обидва договори, отримали неофіційну назву «Інтернет-договорів ВОІВ» («WIPO Internet Treaties»)⁶². Зміст цих договорів варто розглядати набагато ширше, ніж просто як регулювання «цифрового середовища», які вони охоплюють.

Зазначені договори фактично запропонували нові норми права для об'єктів, що знаходяться в будь-якій формі, як аналогової, так і цифрової. Ці договори не виділяють Інтернет як особливу цифрову мережу, маючи на увазі, що їхні норми так само успішно можуть поширюватися і на інші цифрові мережі.

Договір «ДАП» виділяє право на відтворення, право на розповсюдження, право на прокат та право на повідомлення для загального відома, причому у всіх випадках використовуються досить «широкі» формулювання, що дозволяє враховувати як використовувані нині технічні можливості, а й ті, які можуть виникнути у майбутньому.

Така сама ситуація і з Договором ВОІВ щодо виконання та фонограм 1996 р.: незважаючи на «широке» формулювання відповідних правочинів, спеціально обумовлюються виключні права виконавців, виробників фонограм щодо відповідних об'єктів, що охороняються, «дозволяти доведення до загальної інформації: по проводах або засобами бездротового зв'язку таким чином, що представники доступ до них з будь-якого місця та у будь-який час за їх власним вибором».

Такий підхід започаткував нове виняткове майнове право - право на «доведення до загального відома».

Якщо автор не дозволяв використання матеріалів, то це завжди заборонено. При цьому відсутність прямої заборони не означає згоди. Без чіткого дозволу автора заборонено використовувати створений ним об'єкт, а саме:

⁶² Timely A. Assessment of the WIPO Internet Treaties//WIPO Magazine. 2002. February. P. 9.

- публікувати, незалежно від того, чи це буде в загальному або закритому доступі.

- використовувати матеріали для комерційних та інших цілей.

- міняти ім'я автора чи присвоювати авторство.

- будь-яким чином змінювати вихідний матеріал.

На особливу увагу заслуговує останній пункт. Під змінами мають на увазі будь-яку переробку - обрізання зображень, використання фрагментів відео, переробку змісту.

Щоб використати чужий об'єкт, у незмінному вигляді або з метою обробки, необхідно отримати у автора згоду — придбати виключні права або попросити письмового дозволу.

Наприклад, без узгодження дозволено використовувати контент із згаданою ліцензією Creative Commons. Це публічна ліцензія, що дозволяє вільно поширювати та використовувати авторські твори. Для пошуку контенту, що розповсюджується Creative Commons, можна застосовувати пошуковик Creative Commons Search (CC Search).

Існує кілька способів законного використання авторського контенту, щоб не виникало порушення авторських прав в Інтернеті. Перший варіант – це з дозволу автора, що є оптимальним варіантом (він може бути у письмовій формі. email, переписка у месенджерах).

Без згоди, у деяких випадках можна використовувати об'єкт без прямого дозволу:

- при використанні в інформаційних, наукових, навчальних чи культурних цілях.

- при використанні бібліотеками, архівами та освітніми організаціями.

Тобто «чужий» об'єкт припустимо запозичувати для новинних, інформаційних та навчальних матеріалів. Але при цьому оригінал не можна змінювати і обов'язково потрібно вказувати авторство.

Використовувати матеріали без згоди автора можна, якщо існує посилання до певного твору (цитування). Основними умовами виступають

обов'язкова вказівка автора та джерела запозичення. Цілі цитування досить різноманітні — наукові, інформаційні, навчальні та інші. Як правило сьогодні вважаємо, що обсяг цитування може бути трохи більше 30% від загального обсягу створюваного тексту. У цитаті не можна змінювати оригінал і потрібно вказувати автора з посиланням на джерело.

Також, наголосимо на найважливіших положення Інтернет-договорів ВОІВ у контексті регламентування окремих суперечливих моментів щодо прав суб'єктів авторського права.

1. *Право на відтворення творів у цифровому середовищі.* У тексті ДАП немає норм, що визначають сутність копіювання в інформаційних мережах. Але у Узгодженій заяві щодо ДАП зазначено, *що право на відтворення, як воно визначено у статті 9 Бернської конвенції, повною мірою застосовуються в цифровому середовищі і, зокрема, щодо використання творів у цифровій формі.*

Мова йде про те, що автори літературних та художніх творів, що охороняються Бернською конвенцією, користуються винятковим правом дозволяти відтворення творів будь-яким чином та у будь-якій формі. За авторами зберігається право дозволяти відтворення таких творів у певних особливих випадках за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальній експлуатації твору та не обмежує необґрунтованим чином законні інтереси автора. Водночас, будь-який звуковий або візуальний запис визнається відтворенням для цілей Конвенції.

При цьому зберігання твору, що охороняється, в цифровій формі в електронному засобі є відтворенням у сенсі статті 9 Бернської конвенції. Отже, це не дозволяє виключити випадкове відтворення з концепції відтворення тільки тому, що воно має місце у цифровій формі через зберігання в пам'яті комп'ютера, або тільки тому, що воно має тимчасовий характер.

У ст. 7 ДВФ встановлено, що виконавці користуються винятковим правом дозволяти пряме чи опосередковане відтворення своїх творів, записаних на фонограми, будь-яким чином та у будь-якій формі.

До того ж учасники договору (Договірні Сторони) можуть передбачити у своєму національному законодавстві ті самі види обмежень чи винятків щодо охорони прав виконавців та виробників фонограм, які вони передбачають у своєму національному законодавстві щодо охорони авторського права на літературні та мистецькі твори. Договірні Сторони також встановлюють будь-які обмеження або винятки з передбачених цим Договором прав у певних особливих випадках, які не завдають шкоди нормальному використанню виконання або фонограми та необґрунтованим чином не обмежують законних інтересів виконавця або виробника фонограми.

В Узгодженій заяві ДВФ було прийнято аналогічне правило: «Право на відтворення, як воно визначено у статтях 7 та 11, та винятки, що допускаються щодо цього права через статтю 16, повністю застосовуються у цифровому середовищі і, зокрема, щодо використання фонограм у цифровій формі. При цьому, зберігання виконання або фонограми в цифровій формі в електронному засобі є відтворенням у сенсі цих статей».

Найважливішим при цьому є те, що всі держави, які приєдналися до Інтернет-договорів ВОІВ, зійшлися на думці, що розміщення об'єкта авторського права або суміжних прав у мережі Інтернет або в іншій цифровій мережі має бути опосередковано дозволом правовласника.

2. Право поширення чи декларація про повідомлення для загального відома. Проблема полягає у тому, що визнання за авторами та іншими правовласниками авторських та суміжних прав виключного права на відтворення творів у цифрових мережах не знімає питання, яким чином таке право має бути реалізовано, інакше кажучи, яке право має бути обране: право на повідомлення для загальної інформації чи право на поширення?

У діючому законодавстві та у правовій науці з цього питання ще немає єдиних підходів. Тож не дивно, що і на міжнародному рівні ця проблема викликає гострі дискусії. Застосування в даному випадку лише права на поширення твору не відображало б того, які дії є повністю релевантними, не відповідало б динамічній природі мереж типу Інтернет.

Отже, застосування лише цього права не дозволило б створити відповідну дійсності та ефективно функціонуючу правову базу, що дозволяє реально оцінювати дії тих, хто за допомогою мережі Інтернет та інших подібних мереж надає публіці доступ до об'єктів авторського права та суміжних прав, що охороняються. *Компромiсним варіантом стало закріплення права, що містить елементи як права поширення, і права повідомлення для загального відома.*

В обох договорах було закріплено по суті нове майнове право: *робити об'єкт авторського права або суміжних прав доступним у цифровій мережі.* (Ст. 8 ДАП: «...автори літературних та художніх творів користуються винятковим правом дозволяти будь-яке повідомлення своїх творів для загального відома, включаючи доведення своїх творів до загального відома таким чином, аби представники громадськості могли здійснювати доступ до таких творів з будь-якого місця. і в будь-який час на їхній власний вибір» та Ст. 14 ДВФ: «Виробники фонограм користуються винятковим правом дозволяти доведення до загального відома своїх фонограм таким чином, що представники громадськості можуть здійснювати доступ до них з будь-якого місця та в будь-який час на їх власний вибір»).

Хоча в обох договорах ВОІВ це право віднесено до поняття «повідомлення для загального відома», таким воно в повному розумінні вважатися не може, тому що кожна держава сама визначає до якого різновиду прав відносити дію, що робить твір доступним в цифровій мережі. Вибір кожною країною одного з цих варіантів великою мірою залежить від національного законодавства, позицій вироблених на його основі, усталеної правозастосовної практики та відповідних національних інтересів держав, що зачіпаються.

Крім того, очевидно, що будь-яка держава-учасниця Інтернет-договорів ВОІВ може передбачити у своєму національному законодавстві обмеження або виключення з прав, що надаються авторам літературних та художніх творів, а також з прав виконавців та виробників фонограм, у певних особливих випадках, які не завдають шкоди нормальному використанню твору та

необґрунтованим чином не обмежують законні інтереси автора та інших правовласників.

У підсумку наголосимо, що інтернет-користувачі, які є правовласниками наділені комплексом майнових та особистих немайнових прав пов'язаних з відповідним твором. Також такі інтернет-користувачі можуть вдаватися до різноманітних способів захисту свого порушеного права про, що ми детально розглядатимемо у наступному розділі дослідження.

РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ТВОРИ, РОЗМІЩЕНІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

3.1 Види порушення авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет

Інформаційна мережа надає на запит користувача велетенські обсяги інформації. Більшість інформації знаходиться у вільному доступі, і може бути використана в тих чи інших цілях. У мережі Інтернет можна не лише знаходити та використовувати інформацію, але й ділитися та поширювати її. Наприклад, висловлювати свої думки особистого, комерційного, економічного та політичного характеру. Розміщувати наукові дослідження, розробки, літературу, музику, картини та інші об'єкти інтелектуальної власності. Загальним застереженням при цьому є те, що правовласнику варто заздалегідь сповіщати користувача про свої права, наприклад, використовуючи знак копірайту чи повідомлення про необхідність зробити посилання при цитуванні певних матеріалів.

Що стосується порушення авторських прав у мережі – вони майже не відрізняються від порушень за межами віртуального життя. Багато хто з інтернет-користувачів вважає, що розміщення матеріалів відбувається безкоштовно, отже, ніякого порушення авторських прав немає.

До найбільш поширених порушень авторських прав в мережі Інтернет відносно яких здійснюється юрисдикційний та неюрисдикційний захист можна віднести:

- вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, із застосуванням мережі Інтернет;
- піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав;

- плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;
- вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав;
- підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;
- камкординг, кардшейрінг.

Зупинимось на характеристиці окремих найбільш поширених способів порушення авторських прав у мережі інтернет. Так, наприклад. після набранням чинності Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23.03.2017 р. № 1977-VIII перелік видів порушень авторського права і суміжних прав був розширений та з'явилися такі нові поняття, як камкординг та кардшейрінг⁶³.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» камкординг – це відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав.

Водночас, кардшейрінг – це забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежений суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути сприйнята або в інший спосіб доступна без застосування технічних засобів захисту.

⁶³ Про державну підтримку кінематографії в Україні: Закону України від 23.03.2017 р. № 1977-VIII. URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#Text>

Так, наприклад, вироком Приморського районного суду м. Одеси від 11 лютого 2021 року (Справа №522/985/21) було засуджено підсудного за те, що На початку 2019 року ОСОБА_1, використовуючи належний йому моноблок марки «ACER Aspire Z5771», серійний номер «DOSHMMME003213002176300», з встановленим у ньому жорстким магнітним диском марки «Seagate ST1000DM», серійний номер «Z1D0JW3P» створив та розмістив у мережі Інтернет веб-сайт з доменним іменем «kinomob.com», тобто вчинив кримінальне правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 176 КК України⁶⁴.

Іншим поширеним порушенням авторських прав в інтернеті – це плагіат. Під пропонують розуміти незаконне відтворення частини чи цілого твору без згоди автора цього твору.

Часто на різних ресурсах можна зустріти однаковий або дуже схожий текст, а встановити, хто справжній творець даного інтернет-продукту досить проблематично. Це змушує власників унікального, авторського об'єкт наполягати на захисті своїх прав.

Ознаками неправомірного використання авторських прав є те, що воно здійснюється без згоди автора, суперечить положенням законодавства та/або умовам авторського договору, порушує майнові та /або немайнові права суб'єктів авторського права або створює загрозу порушення, завдає шкоду або створює загрозу завдання майнової та немайнової шкоди.

Так склалося, що термін «плагіат» має три дещо різних розуміння: перше – «побутове розуміння» плагіату, друге – «словникове розуміння», третє – «юридичне розуміння».

Словникове розуміння плагіату є доступним як на загальновідомих електронних сторінках в мережі Інтернет, так і сторінках паперових публікацій (наприклад, тлумачних словників). Так, «Великий тлумачний словник сучасної української мови» зазначає, що «Плагіат – привласнення авторства на чужий

⁶⁴ Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 11 лютого 2021 року (Справа №522/985/21). URL.: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/94834410>

твір науки..., а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора»⁶⁵.

Основним же законодавчим актом, що врегульовує суспільно-правові відносини у сфері захисту такого елементу інтелектуальної власності, як авторське право та суміжні права, є Закон України «Про авторське право та суміжні права». Саме цей закон дає визначення плагіату, ідентифікуючи його як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст. 50)⁶⁶. Тобто, у визначенні «плагіату» в ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» виділено два критерії: перший – оприлюднення (опублікування), повністю або частково певного твору; другий – оприлюднення під іменем особи, яка не є автором цього твору. При цьому важливим моментом у цьому Законі є розмежування плагіату від так званого похідного твору. Відповідно до норм Закону, плагіатом не може вважатися твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову (до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів)⁶⁷. Твір, що відповідає перерахованим вище вимогам є похідним твором.

Таким чином, плагіат літературного твору як вид порушення авторського права набуває у наш час нового прояву. До поширених раніше випадків неправомірного запозичення частин або літературних текстів художнього характеру в цілому, додається академічний плагіат, поширений у сфері природничих та гуманітарних наук. Водночас, опис об'єктивної сторони цього правопорушення носить у законодавстві досить обмежений характер. Плагіат носить характер протиправного, суспільно шкідливого діяння.

⁶⁵ Плагіат. Вікіпедія. Вільна енциклопедія URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Плагіат>

⁶⁶ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

⁶⁷ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

Особливо гостро проблема плагіату в Україні сьогодні постала в науково-освітній сфері. Мова йде про таке явище, як академічний плагіат. І хоча це явище можна кваліфікувати як різновид плагіату, все ж плагіат по відношенню до академічного плагіату є родовим поняттям. Головна відмінність академічного плагіату від власне плагіату полягає у функціонуванні в академічній, тобто науково-освітній сфері⁶⁸, тоді як плагіат може мати місце також і в творчій чи виробничій царині. Крім того, виділяють такі ознаки академічного плагіату, що дають можливість чітко відмежувати його від плагіату як такого. До таких ознак належать:

- неправомірне обнародування наукових результатів, авторство на які привласнено;
- обнародування наукового результату особою, яка не має відношення до його отримання;
- науковий результат не обов'язково має бути обнародовано під ім'ям певної особи, яка його не створювала, оскільки науковий результат може належати одній особі або колективу авторів []⁶⁹.

Методи приховування плагіату: метод «приховані символи»; метод «заміна символів у слові латиницею»; метод «заміна слів синонімами»; метод «стилістична неоднорідність дослідження».

Сучасний процес автоматизації життя вплинув і на питання виявлення плагіату літературного твору. На допомогу приходять різноманітні програмні комплекси спрямовані на виявлення порушень вимог законодавства. Фактично сучасна нормативна база щодо виявлення фактів плагіату у наукових працях, затверджена у відповідних положеннях вищих навчальних закладів заснована на використанні автоматизованих методів аналізу текстів і способом технічного захисту авторських прав.

⁶⁸ Харитонова О.І., Улянова Г.О. Академічний плагіат: поняття та наслідки виявлення відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8266/Chasopys%20228-232.pdf.pdf?sequence=1>

⁶⁹ Харитонова О.І., Улянова Г.О. Академічний плагіат: поняття та наслідки виявлення відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8266/Chasopys%20228-232.pdf.pdf?sequence=1>

Запропонуємо власне визначення плагіату літературного твору, під яким ми пропонуємо розуміти спосіб порушення авторського права, вчинений шляхом протиправного усвідомленого (у формі прямого умислу) запозичення творчого художнього або наукового матеріалу, без зазначення його першоджерела, пов'язане з його привласненням з метою отримання матеріальної або нематеріальної вигоди.

Багато недобросовісних власників інтернет магазинів, сайтів та хостингів використовують фотографії, відео та різні матеріали інтелектуальної власності, «запозичені» у своїх конкурентів. В останні роки подібне «піратство» набуває масовий характер. Електронні документи, книги, статті копіюються, часто змінюються без згоди автора, інколи ж їх видають за власну творчість.

У зв'язку з цим слід зазначити, що відсутність на сайті інформації про автора (авторів) твори не звільняє від відповідальності за несанкціоноване використання цих творів, і навіть за плагіат.

Так, за даними асоціації виробників програмного забезпечення, навіть у такій країні, як США, де рівень захисту авторських прав найвищий у світі, до 35% використання ліцензійне програмне забезпечення застосовується з порушенням авторських прав.

Нажаль, відділення програмного забезпечення від виробника апаратних засобів призвело до створення умов для піратського використання програмного забезпечення. Відносини програмного забезпечення часто регулюються за допомогою ліцензійних договорів. Виробник зазвичай дозволяє користувачам застосовувати програмне забезпечення для комп'ютеру через механізм ліцензії, що міститься у запечатаній упаковці. Сьогодні переважають письмові договори (контракти) між виробником і комерційною чи публічною установою як ліцензії за місцезнаходженням, що покриває весь парк комп'ютерів цієї установи.

У науковій літературі останнім часом виокремлюють п'ять основних типів «крадіжок» програмного забезпечення.

П'ять різних типів програмного піратства здійснюються:

- виробниками підроблених копій,
- продавцями,
- замовниками поштою додому,
- шляхом використання «дошок оголошень» (bulletin boards)
- «піратами»-користувачами.

Щодо питання забезпечення прав інтелектуальної власності то судова практика України вже оперує багаточисельними прикладами порушень які мали місце та застосовуваними способами правового захисту.

У підсумку наголосимо, що серед найбільш поширених порушень авторських прав у мережі Інтернет, які виступають підставою до захисту таких прав можна виділити порушення майнових та немайнових прав обумовлених протиправним привласненням результатів творчої діяльності (видання їх за власні, або «плагіат») та протиправне (без відповідного ліцензійного договору) використання (як правило з комерційною метою) об'єктів авторського права («інтелектуальне піратство») та його форми камкординг та кардшейрінг.

3.2 Форми та способи захисту авторського права авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет

Конституція України містить ст.55, де вказано, що «права і свободи людини і громадянина захищаються судом...», а також ст.59, яка наголошує, що «кожен має право на правову допомогу»⁷⁰. Зокрема, у ст. 41 йдеться про те, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності⁷¹, а ст.54 гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і

⁷⁰ Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁷¹ Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності, а також встановлює, що ніхто не може використовувати або поширювати результати інтелектуальної, творчої діяльності без згоди автора⁷².

Серед кодифікованих законодавчих актів найбільш основоположним у сенсі захисту прав інтелектуальної власності є Цивільний кодекс України. Його Книга четверта «Право інтелектуальної власності» встановлює загальні засади захисту прав інтелектуальної власності. У контексті запобігання та протидії плагіату як порушенню прав інтелектуальної власності увагу привертає ст.442, п. 1 ЦК України, згідно із котрою твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

Найбільш поширеними формами захисту є *юрисдикційні та неюрисдикційні* способи захисту порушеного права.

Поняття «захист прав» включає передбачену законодавством діяльність уповноважених державою відповідних органів влади по визнанню, поновленню прав, та усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права, а також можливість здійснити самозахист права.

Більшість науковців також поділяють форми захисту на юрисдикційну та неюрисдикційну. Однак у доктрині цивільного процесуального права, наприклад, існують певні дискусії щодо визначення того, які саме форми захисту належать до юрисдикційних та які до неюрисдикційних.

Так, одні науковці до юрисдикційної форми захисту зараховують судову, адміністративну та нотаріальну. До неюрисдикційної (громадської) форми захисту на їх думку належить самозахист⁷³.

Відмінність між цими формами захисту полягає принаймні в таких двох ознаках. Так, для юрисдикційної форми захисту прав характерно, що захист

⁷² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. 254к/96-вр. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page4>

⁷³ Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник (для підготовки до іспитів та тестування) / за ред. Н.Ю. Голубєвої. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 430 с

здійснюється певними державними або громадськими органами, які спеціально уповноважені на це. У разі використання такої форми захисту, суб'єкт авторських прав, чії права та інтереси порушені, звертається до відповідних компетентних органів для захисту, і в свою чергу вже вони вживають усіх необхідних заходів щодо захисту його прав. У вітчизняній цивілістиці відмічається, що універсальність судової форми захисту полягає в тому, що вона може надати суб'єкту даних широкий спектр способів захисту свого права⁷⁴.

В основу нашого подальшого дослідження буде покладена така позиція, відповідно до якої під способом захисту авторських прав на твори розміщені в Інтернеті розуміються закріплені в законі або договорі матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких відбувається поновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав і вплив на правопорушника⁷⁵.

Поділ на юрисдикційну і неюрисдикційну форми захисту залежить від суб'єктів, які мають певні повноваження на здійснення авторських прав. Що стосується неюрисдикційної форми захисту, то тут мова йде в першу чергу про самозахист.

У контексті захисту авторських прав на твори розміщені в інтернеті самозахист відкриває значні можливості як через визначену політику обігу інформацією так і через різноманітні програмні засоби забезпечення захисту.

До неюрисдикційних способів захисту відноситься самозахист авторських прав в Інтернеті у тому числі за допомогою певних технічних засобів.

Для самозахисту права інтелектуальної власності як способу захисту цивільних прав характерним є те, що особа захищає свої права та інтереси своїми власними діями. Іншими словами, це - захист без звернення до суду або

⁷⁴ Романюк І. І. Цивільно-правові способи захисту права особи на власні персональні дані. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 2. Т. 1. С. 208-214

⁷⁵ Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві. Київ; Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 463 с.

іншого органу, який здійснює захист цивільного права⁷⁶. Але враховуючи специфіку природи глобальної мережі слід зауважити, що на практиці самозахист авторського права в Інтернеті не може проходити так чітко і визначено, як це передбачено законодавством України. Це спричинено рядом технічних особливостей мережі, в першу чергу відсутністю обмежень на вільне копіювання і складністю ведення контролю за копіюванням та використанням творів. Все це істотно ускладнює захист авторських прав у мережі Інтернет.

Так, наприклад, О. Ієвіня для захисту авторських прав у мережі пропонує використовувати апаратні засоби захисту, коли користувач задля копіювання інформації повинен придбати певний пристрій; виконувати програми, які завантажуються під час роботи з інформацією в мережі після сплати певної суми користувачем і стираються після закінчення сеансу; технології цифрового підпису тощо⁷⁷. На думку К. Кузнецова найбільш ефективним і простим засобом захисту авторського права в мережі є використання знаку охорони авторського права (знак копірайту), який складається з 3 елементів знаку ©, найменування правоволодільця, року першого випуску⁷⁸.

На думку І. М. Сопілко та О. В. Пономаренко технічними засобами самозахисту авторських прав слід є: технічні засоби захисту, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права при сприйнятті і копіюванні захищених (закодованих) записів у об'єктах авторського права; технічні засоби захисту, призначені для контролю доступу до використання об'єктів авторського права. Ці ж засоби за джерелом закріплення можна поділити на встановлені в договорі між суб'єктом майнових прав на твір або встановлені актом законодавства⁷⁹.

⁷⁶ Денисюк М. Інтелектуальна власність та Інтернет: нові можливості чи нові проблеми? *Інтелект. власність*. 2009. № 6. С. 9-12.

⁷⁷ Ієвіня О. Охорона та захист прав виробників фонограм в Інтернеті. *Інтелектуальна власність*. 2010. №9. С. 13-20.

⁷⁸ Кузнецов К. Захист інтелектуальної власності в Інтернеті. *Інтелектуальна власність*. 2011. №8. С. 6-10.

⁷⁹ Сопілко І. М., Пономаренко О.В. Технічні засоби захисту авторських прав в мережі Інтернет: проблематика використання. *Юридичний вісник*. 2012. №4. С. 85–88.

Цікавим прикладом технічного захисту авторського права виступає технологій цифрових водяних знаків. Технологія цифрових водяних знаків – ефективне рішення для захисту авторського права та власності багатокomпонентних файлів, що сприяє ідентифікації джерела, автора, власника, дистриб'ютора чи уповноваженого споживача цифрових зображень, відео-або звукозаписів. Основна перевага цієї технології - знак невіддільний від вміст файлу, водяні знаки на зображеннях, встановлюються за допомогою програмного коду. При детальному розгляді зображення неможливо побачити закодовані позначення, тобто інформацію автора. Водяні знаки стійкі до будь-яких операцій над зображенням, наприклад, копіювання, стиснення, зміна розміру, формату, яскравості та кольору. Водночас, за допомогою програмного забезпечення можна довести, що подібні файли відображають інформацію про автора.

Пакетне накладання водяних знаків на фотографії та картинки надають такі програми: Watermark Hameleon; FastStone Photo Resizer; Avidemux (програма з відкритим кодом, крім установки водяних знаків, за її допомогою можна конвертувати, редагувати та нарізати відео, встановлювати фільтрацію та колірний баланс); WonderFox Video Watermark (програма для роботи з відео файлами); Waterkmar Magick (утиліта для вставки водяного знаку); Image Tuner (повне редагування фотографій); Picture Stamper (онлайн сервіс). За допомогою Microsoft Publisher можливо імітувати водяний знак, додавши текст або зображення як фон сторінки.

Іншим яскравим прикладом самозахисту до якого може вдаватися інтернет-користувач є застосування положення Digital Millennium Copyright Act — Закону про авторське право в цифрову епоху — законодавчий акт, що доповнює законодавство США в галузі авторського права директивами, які враховують сучасні технічні досягнення в галузі копіювання та розповсюдження інформації⁸⁰.

⁸⁰Digital Millennium Copyright Act URL.: <https://web.archive.org/web/20130827185807/http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c105:H.R.2281.ENR>:

У контексті цього акту Google реагує на всі достовірні повідомлення про порушення авторських прав. Розглянувши ситуацію, Google може видалити або приховати зміст, який охороняється авторським правом та/або іншим способом обмежити доступ до нього. При цьому Google може повідомити про подану інтернет-користувачем скаргу передбачуваного порушника або власника сайту, де розміщено небажаний контент.

Google реєструє повідомлення про можливі порушення. Крім того, Google може надіслати повідомлення про виявлене порушення до некомерційної організації Lumen, яка публікує такі скарги, вилучивши з них особисту інформацію. У таких продуктах, як веб-пошук Google, замість віддаленого контенту демонструють посилання на повідомлення, опубліковане організацією Lumen.

Google передбачає можливість як подачі повідомлення про порушення авторських прав так зустрічного повідомлення.

Щоб подати повідомлення про порушення авторських прав, інтернет-користувач має заповнити спеціальну форму в інструменті для видалення вмісту з Google. Інтернет-користувач має вибрати відповідний продукт та вказати у веб-формі всю інформацію, необхідну для подання скарги на порушення закону США «Про авторське право в цифрову епоху» (DMCA).

При цьому інтернет-користувача повідомляють про те, що він може бути притягнутий до відповідальності за заподіяну шкоду (включаючи судові витрати та оплату послуг адвокатів), якщо заява про те, що будь-який продукт чи чийсь дії порушують ваші авторські права, не відповідає дійсності. Зокрема, компанії, яка вимагала видалити з Інтернету матеріали, захищені доктриною сумлінного використання, довелося сплатити судові витрати та послуги адвокатів на суму понад 100 000 дол. США.

Адміністратор сайту або особа, яка розмістила спірний матеріал, щодо якої подано скаргу, має право подати зустрічне повідомлення відповідно до розділів 512(g)(2) та 512(g)(3) Закону США «Про авторське право у цифрову

епоху». Отримавши таке повідомлення, ми можемо відновити доступ до матеріалу, що розглядається.

При заповненні форми зустрічного повідомлення необхідно вказати точні URL-адреси або надайте іншу інформацію, яка дозволяє ідентифікувати матеріал, який був видалений або до якого був закритий доступ.

Водночас, найбільш поширеними *юрисдикційними способами* захисту порушених прав можуть бути:

- відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права і (або) суміжних прав, з визначенням розміру відшкодування;
- відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права і (або) суміжних прав;
- стягнення із порушника авторського права і (або) суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення;
- виплата компенсації, що визначається судом як паушальна сума на базі таких елементів, як подвоєна, а у разі умисного порушення - як потроєна сума винагороди або комісійні платежі, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного авторського права або суміжних прав замість відшкодування збитків або стягнення доходу;
- виплата штрафу у розмірі 10 відсотків суми, присудженої судом на користь позивача;
- притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності.

Крім цього, суд може заборонити порушнику опублікування творів, здійснити їх виконання чи постановку, сповіщення фонограм та відеограм, вимагати припинення їх розповсюдження з допомогою мережі Інтернет, а також вимагати від осіб, які порушують авторське право і суміжні права правовласника, інформацію про третіх осіб, задіяних у порушенні, про засоби обходу технічних засобів та про канали розповсюдження.

Наприклад, Закон України «Про авторське право та суміжні права» також встановлює можливість захисту авторського права як особистого немайнового права у суді. Згідно з п є) ст. 52 цього Закону, автор має право вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права та судові рішення щодо цих порушень. При цьому автор також має право в судовому порядку вимагати від порушника відшкодування моральної, немайнової, шкоди, відшкодування збитків, завданих порушенням його авторського права, а також за порушення авторських прав передбачена компенсація в розмірі від 10 до 50 тис. мінімальних заробітних плат. Автор може здійснити спробу досудового врегулювання конфлікту ще до подання позову до суду. Для цього йому необхідно у письмовій формі довести до відома порушника його прав про виявлення факту плагіату. При цьому ознаки, за якими було встановлено факт плагіату, не повинні розкриватися. Це є важливим моментом. У своєму зверненні до порушника автор має право вимагати від нього поновлення своїх немайнових прав, яке може бути здійснено, наприклад, шляхом публікації в певному виданні вибачення порушника перед автором твору⁸¹.

Так, починаючи з березня 2017 р. в Україні також діє спеціальний порядок припинення порушень авторського права та (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет відповідно до ст. 52-1 Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Заява про припинення порушення повинна містити такі дані: ідентифікаційні відомості про заявника; вид та назву об'єкта авторського права або суміжних прав, про порушення права на який йдеться у заяві; вмотивоване твердження про наявність у заявника майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт авторського права або суміжних прав; гіперпосилання на розміщену в мережі Інтернет інформацію; відомості про постачальника послуг хостингу,

⁸¹ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

який надає послуги. Після отримання заяви відповідальна особа зобов'язана вилучити інформацію, що порушує право скажника.

Якщо вимога залишається без задоволення, можна звернутися за захистом свого порушеного права до суду. Зокрема, за рішенням від 16.09.2019 р. у справі №914/968/19 Господарський суд Львівської області зобов'язав власників трускавецького дельфінарію «Оскар» сплатити 245 888 грн за нелегальне використання музики. 25.04.2018 р. у приміщенні дельфінарію було проведено фіксацію використання музичних творів. Серед використаних об'єктів майнових авторських прав був твір «Get Lucky» у виконанні Daft Punk feat Pharrell. На підставі відеофіксації приватна компанія «Організація колективного управління авторськими та суміжними правами» подала позов проти власника дельфінарію про виплату компенсації у зв'язку з порушенням майнових авторських прав, оскільки суб'єктом майнових авторських прав щодо пісні «Get Lucky» є ТОВ «Ворнер Мьюзик Україна»⁸².

Оскільки за допомогою сучасних технологій можна досить легко обійти застосовувані технологічні засоби захисту авторських та суміжних прав, правовласники зацікавлені у розробці технологічних засобів «правової охорони від обходу».

Таку охорону можна підрозділити на вузьку (охорона власне від обходу) і широку (забороняються дії, що роблять такий обхід можливим, наприклад, виготовлення та продаж призначених для цього пристроїв).

Згадані нами договори ВОІВ надали технологічним засобам охорону від обходу, а Директива Європейського парламенту та Ради «Про гармонізацію деяких аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві»⁸³ пішла далі, заборонивши не лише обхід технологічних засобів (вузька охорона), а й дії, які роблять такий обхід можливим (широка охорона).

⁸² Горещька М. Захист авторських прав у мережі Інтернет. URL.: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/zahist-avtorskih-prav-u-merezhi-internet.html>

⁸³ Директива 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу «Про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

Основна проблема, пов'язана з наданням правової охорони технологічним засобам, особливо у разі надання їм широкої охорони, полягає в тому, що технологічні засоби фактично використовуються не тільки для запобігання порушенням авторських прав, але й для обмеження вільного використання інформації, що є суспільним надбанням. Потенційно це веде до істотного зменшення обсягу інформації, що є суспільним надбанням, а також до розпаду системи винятків з охорони авторських прав, що серйозно суперечить інтересам суспільства.

Щодо обмежень авторських прав у цифрову епоху можна зробити висновок про існування в даний час як на міжнародному, так і на національному рівні двох протилежних тенденцій: тенденції до обмеження та тенденції до збереження в цифровому середовищі існуючих обмежень та винятків з охорони.

На наш погляд, існуюча система обмежень має в основних своїх рисах зберегтися, оскільки вона, зрештою, служить забезпеченню прав людини (насамперед в інформаційній сфері) та суспільних інтересів. Проблема обходу тісно пов'язана з діяльністю провайдерів.

Ключову роль у забезпеченні функціонування мережі Інтернет відіграють провайдери - спеціалізовані організації (або індивідуальні підприємці), що надають послуги з доступу до мережі, розміщення, передачі та пошуку інформації в Мережі.

Надані провайдерами послуги неминуче використовуються як сумлінними користувачами, а й особами, які здійснюють порушення прав інтелектуальної власності у Інтернеті (наприклад, що розміщують в Інтернеті контрафактні екземпляри творів). Виникає питання: чи повинен провайдер відповідати в таких випадках?

Міжнародно-правові основи регулювання відповідальності провайдерів закладені Узгодженою заявою до ст.8 Договору ВОІВ з авторського права, згідно з якою «надання фізичних засобів, які роблять можливим повідомлення для загального відома, само по собі ще не є повідомленням у сенсі цього

Договору чи Бернської конвенції». Це формулювання носить максимально загальний характер і далеко не завжди може бути застосована при вирішенні реальних спорів. На регіональному рівні міжнародно-правові норми про відповідальність провайдерів наразі прийняті та діють у рамках ЄС, крім того, на національному рівні у низці країн прийнято спеціальні правові норми, присвячені регулюванню відповідальності провайдерів.

Загальний підхід полягає у звільненні провайдерів від відповідальності за умови, що їхня діяльність відповідає встановленим у законодавстві критеріям. У деяких випадках для звільнення від відповідальності необхідно дотримання додаткових умов, наприклад, виконання вимог зацікавлених осіб про видалення або блокування доступу до ймовірно контрафактного матеріалу.

Водночас, широко поширений підхід звільнення провайдерів від відповідальності, що полягає у встановленні обов'язку провайдера видалити ймовірно контрафактну інформацію або блокувати доступ до неї на першу вимогу зацікавленої особи, не можна визнати вдалим рішенням.

Переважає «традиційний» підхід, при якому інформація може бути видалена, а провайдер може бути притягнутий до відповідальності лише на підставі рішення суду. На період розгляду справи в суді на користь заявника цілком можуть бути застосовані такі засоби для забезпечення позову, як тимчасове блокування доступу до інформації, що є предметом спору.

Як альтернативний механізм вирішення спорів за участю провайдерів може бути використане створення *спеціалізованих органів з розгляду спорів про інтелектуальну власність в Інтернеті*. Подібні органи вже створюються в деяких країнах світу, таким чином можна говорити про зародження спеціалізованої Інтернет-юстиції.

Таким чином юрисдикційна форма захисту авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет полягає в зверненні правовласника із заявою, скаргою чи в іншій формі до компетентного національного державного органу, в тому числі суду, а неюрисдикційна форма зумовлює пріоритетне значення використання самозахисту таких прав.

ВИСНОВКИ

Сучасний суспільний прогрес прямо пов'язаний з стрімким розвитком інформаційних технологій. Розвиток інформаційного суспільства концептуально передбачає такі аспекти, як масова комп'ютеризація практично всіх галузей виробництва, побутового життя, управлінської та правозастосовної діяльності.

Останній із названих вище аспектів розвитку інформаційного суспільства, пов'язаний з мережею Інтернет, яка суттєво прискорює процес інформаційного обміну, чим значно спрощує життя людини, підвищує її ділову чи творчу активність.

Зворотною стороною цього явища є виникнення проблем правозахисного характеру – мова йде про те, що вільний доступ до інформації провокує окремих осіб на неправомірне використання інформації із порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема, порушення авторських прав.

Підсумовуючи результати дослідження наголосимо на наступних важливих аспектах:

1. Інтернет - це глобальне (позадержавне) інформаційне середовище, у межах якого існує комплекс суспільних відносин, в тому числі пов'язаних з виникненням, зміною та припиненням юридичних фактів, що створює можливість його характеристики як особливого правового середовища. Значна частина суспільних відносин у Інтернеті пов'язана з авторських прав на твори, розміщені у мережі у формі електронної (цифрової) інформації.

2. Охорона авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет відзначається особливостями цифрової форми розміщення об'єктів авторського права, що створює певні переваги у можливостях здійснення їх охорони та захисту від порушення.

Запропонуємо власне визначення поняття авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет, як суб'єктивних виключних прав, які дозволяють

авторам отримати блага від результатів своєї творчої діяльності у цифровій формі.

На рівні науково-теоретичного аналізу проблематика охорони та захисту від можливих порушень авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет набуває своєї популярності через доктринальну актуальність та практичну цінність. Предметом наукового пошуку виступають питання пов'язані з об'єктами авторських прав розміщених у інтернеті, правами інтернет-користувачів, проблематика способів та форм захисту порушених прав, проблемах доказування при розгляді таких категорій справ. Зі свого боку можемо наголосити на недостатньому рівні дослідження усталеної судової практики у наукових роботах, можливостей застосування «digital rights management» або DRM (управління цифровими правами)», яка включає в себе не лише технологічний, але й договірний захист. Підкреслимо, що дослідження у цих напрямках мають призвести до практичної реалізації потенціалу законодавчого регулювання у цій сфері.

3. Фактично кожний твір, який може бути оцифрований, потенційно буде розміщений в Інтернеті. До числа таких творів можна віднести: *літературні* твори, комп'ютерні програми, фотографічні твори, аудіовізуальні твори, WEB – сайти. Мережа Інтернет – це лише один із способів вираження об'єктів інтелектуальної власності. Цифрові технології (у тому числі й мережа Інтернет) – це один із можливих способів вираження об'єктів авторського права, де останні існують в електронно-цифровій формі. Об'єкти авторських прав у мережі Інтернет можуть відзначатися особливостями у залежності від того чи вони були створені у «нецифровій формі» і пізніше були розміщені у мережі Інтернет, такі, що існують одночасно у цифровій формі та «нецифровій» (традиційній), наприклад, книжна продукція, та об'єкти авторських прав, що існують виключно у цифровій формі.

Об'єкти авторського права та суміжних прав вільного користування супроводжуються вільними публічними ліцензіями, які є договорами приєднання. Це загальнодоступний договір приєднання, що надає особі, яка

приєдналася до такого договору, безоплатний дозвіл на використання об'єкта авторського права та (або) суміжних прав певними способами на умовах, визначених ліцензією. Вільні публічні ліцензії на використання комп'ютерних програм (вільне програмне забезпечення) звичайно дозволяють безоплатне відтворення, модифікацію та розповсюдження модифікованих комп'ютерних програм на умовах попередньої ліцензії (GNU GPL) або на умовах іншої ліцензії (BSD). Вільні публічні ліцензії на використання інших творів науки, літератури і мистецтва та об'єктів суміжних прав звичайно дозволяють безоплатне використання відповідних об'єктів в особистих, освітніх та наукових цілях без комерційної мети (Creative Commons).

4. Нормативно права автора розділені на немайнові та майнові та вичерпно окреслені у законодавстві (ст. ст. 14, 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права». При цьому до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: виключне право на використання твору та виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

5. Серед найбільш поширених порушень авторських прав у мережі Інтернет, які виступають підставою до захисту таких прав можна виділити порушення майнових та немайнових прав обумовлених протиправним привласненням результатів творчої діяльності (видання їх за власні, або «плагіат») та протиправне (без відповідного ліцензійного договору) використання (як правило з комерційною метою) об'єктів авторського права («інтелектуальне піратство») та його форми камкординг та кардшейрінг.

Багато проблем використання об'єктів виняткових прав Інтернет пов'язані з «позатериторіальним» використанням таких об'єктів за збереження територіального характеру дії виняткових прав. Відкриття доступу до об'єкта в Інтернет дає можливість використовувати його фактично в усьому світі, у тому числі, перебуваючи на території, де відповідні права не діють. Ця обставина має інший бік. Водночас, така доступність твору у всьому світі створює можливість пред'явлення претензій щодо такого використання практично у будь-якій країні

світу. Це означає необхідність обліку законодавства різних країн, щоб уникнути можливих непередбачених конфліктів.

6. Юрисдикційна форма захисту авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет полягає в зверненні правовласника із заявою, скаргою чи в іншій формі до компетентного національного державного органу, в тому числі суду, який уповноважений застосувати заходи, спрямовані на припинення та попередження правопорушення, відновлення порушеного права чи компенсацію заподіяної порушенням шкоди з врахуванням вимог колізійних норм міжнародного приватного права. Ефективність здійснення юрисдикційного захисту вимагає створення окремих норм щодо визначення підсудності, здійснення процесуального доказування, проведення експертиз та використання спеціальних знань в сфері інформаційно-телекомунікаційних відносин.

Водночас, неюрисдикційна форма захисту авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет має низку особливостей. Природа авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет зумовлює пріоритетне значення використання саме неюрисдикційної форми захисту порушених прав у порядку самозахисту. Ефективним прикладом технічного захисту авторського права виступає технологій цифрових водяних знаків. Ця технологія виступає ефективним рішенням для захисту авторського права та власності багатокomпонентних файлів, що сприяє ідентифікації джерела, автора, власника, дистриб'ютора чи уповноваженого споживача цифрових зображень, відео-або звукозаписів. Основна перевага цієї технології - знак невіддільний від вміст файлу, водяні знаки на зображеннях, встановлюються за допомогою програмного коду. Водяні знаки стійкі до будь-яких операцій над зображенням, наприклад, копіювання, стиснення, зміна розміру, формату, яскравості та кольору. Водночас, за допомогою програмного забезпечення можна довести, що подібні файли відображають інформацію про автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамова О. Є., Разіна О. І. Проблеми захисту авторських прав в Інтернеті. Вісник НТУ “ХП”. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. Х. : НТУ “ХП”, 2013. № 6 (980). С. 26–29.
2. Амбруш Г. Л., Коваль О. М., Янцька О. Л. Деякі проблеми захисту авторських прав у мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2019. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/35.pdf
3. Ващинець І. І. Цивільно-правова охорона авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. І. Ващинець ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ, 2006.
4. Горецька М. Захист авторських прав у мережі Інтернет. URL.: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-i-internet.html>
5. Горовий В.М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. К.: НБУВ, 2005. 300 с.
6. Грігор’янц Г. І. Деякі проблемні питання захисту об’єктів авторського права від піратства в мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 70-72.
7. Денисюк М. Інтелектуальна власність та Інтернет: нові можливості чи нові проблеми? *Інтелект. власність*. 2009. № 6. С. 9-12.
8. Дзіс С. А. Проблеми авторського права в сфері новітніх комп’ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Сергій Анатолійович Дзіс ; Київ. нац. ун-тім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ, 2004.
9. Директива 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу «Про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

10. Дмитришин В. С. Набуття та передання авторських прав на комп'ютерні програми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. С. Дмитришин ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, – Київ, 2008. – 20 с.
11. Долінська А.М. Інтернет-користувач: поняття та види (цивільно-правовий аспект). *Університетські наукові записки*. 2019. № 3 (71). Том 18. С. 238-250. URL: http://unz.univer.km.ua/article/view/71_238-250/pdf
12. Долінська А.М. Цивільно-правовий статус інтернет-користувача. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: юридичні науки. 2019. Випуск 4. URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/legal/article/view/309/310>
13. Е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право: [монографія] / [за ред. М. Я. Швеця]. К.: НДЦПІ АПрН України, 2007. С. 233.
14. Еннан Р. Є. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* URL: <http://aphd.ua/publication-173/>.
15. Еннан Р. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 10. ст.42-50.с.42, с.46.
16. Ємельянчик С. О. Договірне регулювання надання послуг доступу в Інтернет: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Х., 2013. 22с.
17. Єпіфанова Ю. С. Авторські права науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ю. С. Єпіфанова ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. 16 с.
18. Єфремова К.В. До перспектив правового регулювання інтернет-правовідносин: господарсько-правовий аспект. *Право та інноваційне суспільство*. 2014. No 1. С. 5–11.
19. Жилінкова І.В. Правове регулювання інтернет-відносин. *Право України*. 2003. № 5.

20. Завальна Ж. В. Видавничий договір як вид авторського договору : автореф. дис. . канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ж. В. Завальна ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2002. – 18 с.
21. Іванова М. Огляд сучасних дисертаційних досліджень з авторського та суміжного права в Україні (на основі аналізу фондів НБВУ). Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 199–200.
22. Ієвіня О. Охорона та захист прав виробників фонограм в Інтернеті. *Інтелектуальна власність*. 2010. №9. С. 13-20.
23. Інтелектуальна власність за заг. ред. Цибульова П. М. К. : УкрІНТЕЛ, 2006.276 с.
24. Історія виникнення Інтернету URL: <http://buklib.net/books/23144/>.
25. Історія мережі Інтернет URL: http://studopedia.com.ua/1_44707_Istoriya-merezhi-Internet.html
26. Карпенко О. І. Інтернет-послуга як об'єкт цивільно-правових відносин : дис. канд. юр. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 207 с.
27. Кирилук А. В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет. *Часопис цивілістики*. № 16. С. 126-130.
28. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
29. Користувач. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К. ; Ірпінь : Перун, 2005
30. Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві. Київ; Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 463 с.
31. Кузнєцов К. Захист інтелектуальної власності в Інтернеті. *Інтелектуальна власність*. 2011. №8. С. 6-10.

32. Лист державного департаменту інтелектуальної власності «Про веб-сайт як об'єкт авторського права» від 22.01.2007 N 16-14/231 URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1466.0>

33. Лупаренко Л.А. Інструментарій вивлення плагіату у наукових роботах: аналіз програмних рішень. Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. Том 40. №2. С .151-169. URL: file:///F:/ITZN_2014_40_2_16.pdf

34. Мамчур Л. Розміщення твору в мережі Інтернет як спосіб його використання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 3. С.34 - 40.

35. Міщенко О. П. Цивільно-правові способи здійснення авторських прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. П. Міщенко ; Нац. акад. прокуратури України, Київ, 2015. 19 с.

36. Пазюк А. В. К вопросу о необходимости определения термина «Интернет» в международном праве. *Leges si Viata (Закон и Жизнь)*.2014. № 1/3 С.108-112

37. Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті. К. : Школа, 2004. 144 с.

38. Пастухов О. М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. М. Пастухов ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ, 2002. 20 с.

39. Пастухов О. М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2002. 174 с.

40. Петренко С. А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. НДІ приват. права і підприємництва Акад. прав. наук України. Київ, 2010. – 20 с.

41. Питання охорони авторського права у наукових виданнях (методичні рекомендації) / Ю.М. Капіца, К.С. Шахбазян, Д.С. Махновський,

О.Г. Вакаренко, А.І. Радченко, З.А. Болкотун. Київ : Академ періодика, 2017. 110 с.

42. Плагіат. Вікіпедія. Вільна енциклопедія URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Плагіат>

43. Полегенька О.Р., Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта авторського права *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. №1. с.4.

44. Постанова Пленуму Верховного Суду України « Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 року *Вісник господарського судочинства*. 2010. №5. ст.15

45. Присяжнюк О. А. До питання про необхідність правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням всесвітньої комп'ютерної мережі "Інтернет". *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 30. С. 142-146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2005_30_28.» 2005.

46. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

47. Про державну підтримку кінематографії в Україні: Закону України від 23.03.2017 р. № 1977-VIII. URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#Text>

48. Резворович, К. Право інтелектуальної власності у мережі Інтернет: недоліки вітчизняного нормативно-правового регулювання та шляхи його вдосконалення . *InterConf*, (78), 2021. 255-261. <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.10.2021.028>.

49. Ремєскова, Ю., Цапун, Ю. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : окремі аспекти. *Знання європейського права*. 2021. №3. 136-142.

50. Романюк І. І. Цивільно-правові способи захисту права особи на власні персональні дані. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 2. Т. 1. С. 208-214

51. Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні. *Юридичний вісник*. 2009. № 1 (10). С. 74-77.
52. Сопілко І. М., Пономаренко О.В. Технічні засоби захисту авторських прав в мережі Інтернет: проблематика використання. *Юридичний вісник*. 2012. №4. С. 85–88.
53. Сопова С. Методи виявлення плагіату у наукових публікаціях : доповідь на круглому столі «Формування академічної доброчесності та механізмів запобігання і протидії плагіату в наукових творах в Україні», м. Київ, 30 вересня 2016 року. URL.: [HTTP://SOPOVA.COM.UA/2016/10/%D1%83/](http://SOPOVA.COM.UA/2016/10/%D1%83/)
54. Стеценко В. Ю., Гоцуляк О. О. Актуальні проблеми у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32663/Stetsenko.pdf?sequence=1>
55. Токарева В.О. Умови охороноздатності об'єктів авторського права. *Приватне та публічне право*. 2019. № 3. С. 39-43
56. Харитоновна О.І., Улянова Г.О. Академічний плагіат: поняття та наслідки виявлення відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8266/Chasopys%20228-232.pdf.pdf?sequence=1>
57. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник (для підготовки до іспитів та тестування) / за ред. Н.Ю. Голубевої. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 430 с
58. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
59. Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2013. № 2. С. 91-95. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7628/1/15_od-ch.pdf
60. Шахбазян К.С. Міжнародно-правові основи регулювання відносин в мережі інтернет: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2009. 19 с.

61. Шевченко Я. М. Власник і право власності. К : Наук. думка., 1994. 205 с
62. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспекти. Х., 2002. С.123– 128.
63. Штефан О. поняття об'єкту авторського права та критеріїв його охороноздатності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2006. Вип. 6. С. 3–8.
64. Яворська О. С. Правове регулювання відносин власності за цивільним законодавством України : Навчальний посібник. К. : Атіка, 2008. 255 с.
65. Янчук Ю. В. Інформаційні відносини в мережі Інтернет: теоретико-правовий аспект *Науковий фаховий журнал «Право і суспільство»*. № 5 частина 2. 2017. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/5_2017/part_2/35.pdf.
66. Creative Commons History: <https://creativecommons.org/about/history/>
67. Digital Millennium Copyright Act URL.: <https://web.archive.org/web/20130827185807/http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c105:H.R.2281.ENR>
68. Timely A. Assessment of the WIPO Internet Treaties//WIPO Magazine. 2002. February. P. 9.